

ZAMUDNE OBRESTI

(Gradivo za IV. Strokovni kolegij Okrožnega sodišča v Ljubljani, Pravdni oddelek)

Pripravila: Mojca Lobnik

Ljubljana, 10.12.2008

UVOD

Gre za poskus prikaza nekaterih vprašanj povezanih z obračunom zamudnih obresti. Gradivo se dotika vprašanj povezanih s:

- **pravno podlago,**
- **zapadlostjo,**
- **tekom zamudnih obresti,**
- **domnevo oderuških obresti,**
- **valorizacijo delnih plačil,**
- **metodo izračuna in**
- **zastaranjem zamudnih obresti.**

1. PRAVNA PODLAGA

Zakonske določbe o obrestih veljajo za vse vrste denarnih obveznosti enako, razen določbe o oderuštvi oziroma domneve oderuštva, ki je za obveznosti iz gospodarskih pogodb drugačna¹.

- 165. člen OZ² – Odškodninska obveznost šteje za zapadlo od trenutka nastanka škode (umeščeno v 2. oddelek: Povzročitev škode, 7. odsek: Povrnitev škode, 1. Povrnitev premoženjske škode, naslov člena: Kdaj zapade odškodninska obveznost).
- 193. člen OZ – Kadar se vrača tisto, kar je bilo neupravičeno pridobljeno, je treba vrniti plodove in plačati zamudne obresti, in sicer, če je bil pridobitelj nepošten, od dneva pridobitve, drugače pa od dneva vložitve zahtevka (umeščeno v 3. oddelek: Neupravičena pridobitev, 2. odsek: Pravila vračanja, naslov člena: Obseg Vrnitve).
- 299. člen OZ – Dolžnik pride v zamudo, če ne izpolni obveznosti v roku, ki je določen za izpolnitev.
Če rok za izpolnitev ni določen, pride dolžnik v zamudo, ko upnik ustno ali pisno, z izvensodnim opominom ali z začetkom kašnega postopka, katerega namen je doseči izpolnitev obveznosti, zahteva od njega, naj izpolni svojo obveznost (umeščeno v 2. oddelek: Splošna pravila o izpolnitvi, 2. odsek: Zamuda, 1. Zamuda dolžnika, naslov člena: Kdaj pride dolžnik v zamudo).
- 344. člen OZ – Ko zastara glavna terjatev oziroma ko bi zastarala glavna terjatev, če ne bi prenehala z izpolnitvijo, zastarajo tudi stranske terjatve, kot so terjatve za obresti, plodove, stroške, pogodbene kazni (umeščeno v 4. oddelek: Zastaranje, 1. odsek: Splošne določbe, naslov člena: Stranske terjatve).
- 347. člen OZ – Terjatve občasnih dajatev, ki dospevajo letno ali v določenih krajših časovnih presledkih (občasne terjatve), zastarajo v treh letih od zapadlosti vsake posamezne dajatve,

1 Vladimir Balažic: Omejitvena pravila o obrestih, Podjetje in delo št.1, str. 22, GV Založba, 15.2.2005.

2 Obligacijski zakonik (Ur.l. RS, št. 83/01, 40/07).

IV. strokovni kolegij – zamudne obresti

bodisi da gre za stranske občasne terjatve, kot je terjatev obresti, ali pa za takšne občasne terjatve, s katerimi se črpa sama pravica, kot je terjatev preživljanja.

Isto velja za anuitete, s katerimi se v enakih, vnaprej določenih občnih zneskih odplačujejo glavnica in obresti, vendar ne velja z obročna odplačila in druge delne izpolnitve.

Ne glede na 1. odst. Tega člena zastarajo obresti od terjatev, katerih zastaralni rok je krajši od treh let, v enakem roku kot glavna terjatev.

- 372. člen OZ – Pogodbeni stranki se lahko dogovorita, da se višina dolžnikove denarne obveznosti določi glede na spremembe cen za blago in storitve, izraženih z indeksom cen, ki ga ugotavlja pooblaščen organizacija (indeksna klavzula), ali glede na gibanje tečaja tuje valute (valutna klavzula), ali glede na spremembe drugih cen, če ni takšen dogovor v nasprotju z zakonom.

Kadar se pogodbeni stranki dogovorita za valorizacijo denarnih obveznosti, se valorizacija opravi za obdobje od nastanka obveznosti do njene izpolnitve, če se stranki ne dogovorita drugače (umeščeno v 1. oddelek: Denarne obveznosti, 1. odsek: Splošne določbe, naslov člena: Valorizacija denarnih obveznosti).

- 373. člen OZ – Če dolжник predčasno izpolni denarno obveznost, ima pravico odbiti od dolga obresti za čas od dneva plačila do zapadlosti le, če je k temu upravičen po pogodbi ali če je to v skladu z običaji (umeščeno v 1. oddelek: Denarne obveznosti, 1. odsek: Splošne določbe, naslov člena: Predčasno plačilo).
- 375. člen OZ – Od zapadlih, pa ne plačanih obresti, ne tečejo zamudne obresti, če zakon ne določa drugače.

Nično je pogodbeno določilo, da od zapadlih neplačanih obresti tečejo obresti.

Vendar je lahko v pogodbi vnaprej dogovorjeno, da bo obrestna mera višja, če dolжник ne bo pravočasno plačal zapadlih obresti (umeščeno v 2. odsek: Obresti, naslov člena: Prepoved obrestnih obresti)

- ~~376. člen OZ – Obresti nehajo teči, ko vsota zapadlih, pa ne plačanih obresti doseže glavnico (umeščeno v 2. odsek: Obresti, naslov člena: Kdaj obresti nehajo teči) – zbrisano z OZ-A³.~~
- 377. člen OZ – Če je dogovorjena obrestna mera zamudnih ali pogodbenih obresti za več kot 50% višja od predpisane obrestne mere zamudnih obresti, se takšen dogovor šteje za oderuško pogodbo, razen če upnik dokaže, da ni izkoristil stiske ali težkega gmotnega stanja dolžnika, njegove nezadostne izkušnosti, lahkomiselnosti ali odvisnosti ali da koristi, ki si jo je izgovoril zase ali za koga drugega, ni v očitnem nesorazmerju s tistim, kar je sam dal ali se zavezal dati ali storiti.

Domneva iz prejšnjega odstavka ne velja za gospodarsko pogodbo (umeščeno v 2. odsek: Obresti, naslov člena: Domneva oderuških obresti).

- 378. člen OZ – Če je dolжник v zamudi z izpolnitvijo denarne obveznosti, dolguje poleg glavnice še zamudne obresti.

Obrestna mera zamudnih obresti znaša 8% letno, če poseben zakon ne določa drugače (umeščeno v 3. odsek: Zamuda z izpolnitvijo denarnih obveznosti, naslov člena: Zamudne obresti).

- 381. člen OZ – Od neplačanih obresti je mogoče zahtevati zamudne obresti samo od dneva, ko

³ Zakon o spremembi in dopolnitvi Obligacijskega zakonika (Ur.l.RS, št. 40/07 - OZ-A).

IV. strokovni kolegij – zamudne obresti

je pri sodišču vložen zahtevek za njihovo plačilo (umeščeno v 3. odsek: Zamuda z izpolnitvijo denarnih obveznosti, naslov člena: Procesne obresti).

- 382. člen OZ - Pogodbeni stranki se lahko dogovorita, da mora dolжник za obdobje od nastanka denarne obveznosti do njene zapadlosti poleg glavnice plačati tudi pogodbene obresti.

Če so dogovorjene pogodbene obresti, nista pa določeni obrestna mera in zapadlost, je obrestna mera 6% letno, obresti pa zapadejo hkrati z zapadlostjo glavnice (umeščeno v 4. odsek: Pogodbene obresti, naslov člena: Pogodbene obresti).

- 382.a člen OZ – Pogodbene obresti nehajo teči, ko vsota zapadlih, pa ne plačanih obresti doseže glavnico (umeščeno v 4. odsek: Pogodbene obresti, naslov člena: Kdaj pogodbene obresti nehajo teči).
- 383. člen OZ – Določbe tega zakonika o pogodbenih obrestih veljajo smiselno tudi za druge obveznosti, pri katerih so predmet stvari določene po vrsti (umeščeno v 4. odsek: Pogodbene obresti, naslov člena: Obresti pri nedenarnih obveznostih).
- 943. člen OZ – Če nastane zavarovalni primer, mora zavarovalnica izplačati zavarovalnina ali odškodnino v dogovorjenem roku, ki ne sme biti daljši kot štirinajst dni, šteto od dneva, ko je dobila obvestilo, da je zavarovalni primer nastal (umeščeno v posebni del, XXVI. poglavje: Zavarovalna pogodba, 4. odsek: Obveznosti zavarovalnice, naslov člena: Izplačilo odškodnine ali dogovorjene vsote).
- Načelno pravno mnenje, občna seja VSS, 26.6.2002⁴: Zamudne obresti od denarne terjatve za nepremoženjsko škodo (179. do 183. člen OZ oziroma 200. do 203. člen ZOR) pripadajo oškodovancu od uveljavitve OZ dalje (1. januar 2002), in sicer v času veljavnosti Zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o predpisani obrestni meri zamudnih obresti in temeljni obrestni meri (Ur.l.RS, št. 109/2001 – ZPOMZO-A): do dneva sodbe sodišča prve stopnje v višini predpisane obrestne mere, zmanjšane za temeljno obrestno mero (sedaj po 13,5 odstotni obrestni meri), od prvega dne po dnevu sodbe prve stopnje dalje pa obresti po predpisani obrestni meri zamudnih obresti (2. člen ZPOMZO-A).

Enako velja tudi za denarne odškodnine za povrnitev premoženjske škode, odmerjene po cenah na dan sodne odločbe (2. odst. 168. člena OZ oziroma 2. odst. 189. člena ZOR).

Plačila na račun odškodnine se valorizirajo z obrestmi po temeljni obrestni meri (3. člen ZPOMZO) ali po dogovoru (372. člen OZ).

- Ustavna odločba, št. U-I-300/04 z dne 2.3.2006: Člen 1060 OZ se razveljavi, kolikor se za zamudne obresti iz obligacijskih razmerij, nastalih pred njegovo uveljavitvijo, ki tečejo po 1.1.2002, uporablja 277. člen ZOR, čeprav so že dosegle ali presegle glavnico.
- Ustavna odločba, št. U-I-267/06 z dne 15.3.2007: Člen 376 OZ ni v neskladju z ustavo.
- Ustavna odločba, št. Up-227/05-19 z dne 24.5.2007, iz obrazložitve izhaja: Na primere, ko so zapadle pa neplačane zamudne obresti v obdobju od uveljavitve OZ do uveljavitve Zakona o spremembi in dopolnitvi Obligacijskega zakonika (OZ-A) že dosegle glavnico, se ustavna odločba U-I-300/04 z dne 2.3.2006 ne more nanašati. V teh primerih so obresti po samem zakonu nehale teči in z uveljavitvijo OZ-A ne morejo začeti teči znova. Ustavno sodišče je moralo odgovoriti tudi na vprašanje, ali in v kolikšni meri se pravnomočnost razteza tudi na tisti del izreka sodbe, ki dolžnika zavezuje k plačilu zamudnih obresti od določenega dneva dalje do plačila. Nedvomno je s takšno sodbo pravnomočno odločeno o dolžnikovi obveznosti plačila

4 Pravna mnenja 1/02 str.11, obr.

IV. strokovni kolegij – zamudne obresti

zamudnih obresti po temelju. Ker pa trenutek plačila obveznosti vnaprej ni znan oziroma določen, o višini terjatve iz naslova zamudnih obresti s sodbo še ne more biti pravnomočno odločeno. O višini te terjatve pravnomočno odloči šele izvršilno sodišče, ki pri tem upošteva na dan plačila vsa pravila, ki urejajo višino zamudnih obresti.

- Ustavna odločba, št. Up-699/05-22 z dne 5.7.2007, iz obrazložitve izhaja: Sodišče bo moralo ugotoviti, koliko so znašale zapadle, pa neplačane zamudne obresti od uveljavitvi OZ. Na podlagi teh izračunov pa bo sodišče moralo ugotoviti tudi, ali so na dan 1.1.2002 obresti že dosegle ali presegle glavnico ter odločiti skladno z odločbo Ustavnega sodišča št. U-I-300/04. Če so zapadle, pa neplačane obresti že dosegle glavnico ali jo presegle, bo moralo sodišče upnikom dosoditi le zamudne obresti, ki so se natekle do navedenega dne⁵.

2. KDAJ OBVEZNOST ZAPADE

Odškodninska obveznost

Odškodninska obveznost nastane, ko so izpolnjene predpostavke, ki jih določa zakon. Škoda je ena izmed njih. Po določbi 165. člena OZ šteje odškodninska obveznost za zapadlo od trenutka nastanka škode. Zato v trenutku nastanka škode oškodovanec pridobi zahtevek na povračilo te škode, za povzročitelja škode pa nastane dolžnost (obveznost) povrniti povzročeno škodo, ki takrat tudi zapade. Pravilo je jasno, če gre za protipraven odvzem stvari (1. odst. 164. člen OZ). Enak princip je zakonodajalec sprejel za vse odškodninske obveznosti, torej tudi za tiste, za katere v trenutku nastanka škode niso znane niti vse škodne posledice niti ni znana višina denarne odškodnine, ki je ekvivalentna nedenarnemu prikrajšanju (škodi)⁶.

Nepremoženjska škoda

Oprelitev teka zamudnih obresti od denarne odškodnine za nepremoženjsko škodo je v sodni praksi po uveljavitvi ZOR⁷ nihala med dvema skrajnostma in sicer med:

1. izenačevanjem zamude z izpolnitvijo denarne obveznosti iz naslova odškodnine z nastankom odškodninske obveznosti in
2. stališčem, da je dolžnik šele z izdajo sodbe sodišča prve stopnje, če gre za nečistno denarno terjatev iz naslova odškodnine, prišel v zamudo.

Sodna praksa je po sprejetju ZOR z načelnim stališčem skupne seje iz leta 1979 zamudo opredelila s trenutkom nastanka škode. Po tem stališču je v trenutku nastanka škode nastal dolg, ki je takrat tudi zapadel. Enako stališče je veljalo tudi za nepremoženjsko škodo. Takšno stališče je bilo spremenjeno leta 1987, po tem ko so leta 1985⁸ zamudne obresti prevzele funkcijo valorizacije denarnih terjatev, ob siceršnjem vztrajanju pri denarnem nominalizmu (394. člen ZOR). S prisojo takšnih, valorizacijskih zamudnih obresti za obdobje pred odmero odškodnine po cenah ob izdaji sodbe (2. odst. 168. člena OZ, enako je določal prej veljavni 2. odst. 189. člena ZOR), ali odmero pravične denarne odškodnine za nepremoženjsko škodo, ki izhaja lahko le iz razmerij ob tej odmeri, bi bil oškodovanec deležen dvojne valorizacije, kar seveda ni sprejemljivo. Stališče, ki ni bilo sprejeto brez pomislekov,⁹ je logična posledica nesistematičnega pristopa k reševanju pravnih

5 Miha Šlamberger: Zamudne obresti po noveli OZ-A, da ali ne?, Pravna praksa, leto 26/806, št. 34, str. 6-8.

6 Gradivo seminarja: dr. Dunja Jadek Pensa „ODŠKODNINSKA ODGOVORNOST (neposlovna in poslovna), 5.12.2007, Ljubljana.

7 Zakon o obligacijskih razmerjih (Ur.l. SFRJ, št. 29/78 in nadaljnji).

8 Novela ZOR, Ur.l. SFRJ 39/85.

9 Boris Strohsack, Zamudne obresti na odškodninske zahteve, Pravniki 8-10/87.

IV. strokovni kolegij – zamudne obresti

problemov zelo visoke inflacije, ki je v obdobju od leta 1990 dosegla in preseгла 1000% letno, s spremenjeno funkcijo zamudnih obresti. Če so zamudne obresti izgubile funkcijo pavšalizirane odškodnine za zamudo z izpolnitvijo denarne obveznosti in s tem deloma penalni značaj ter funkcijo zagotavljanja plačilne discipline, dobile pa so povsem novo funkcijo, to je samo funkcijo valorizacije, je bilo treba začetek teka teh „zamudnih obresti“ tej funkciji prilagoditi. Odtlej so tako tekle zamudne obresti od denarne odškodnine za povrnitev nedenarne premoženjske škode, odmerjene po cenah na dan sodne odločbe, od izdaje sodbe. Enako je veljalo za pravično denarno odškodnino za nepremoženjsko škodo. Za opredelitev zamude pri izpolnitvi denarne obveznosti iz naslova plačila odškodnine je v primeru spora o odškodninski odgovornosti tako postala odločilna določitev odškodnine v sodbi oziroma trenutek izdaje sodbe. Vendar, enako kot niso zamudne obresti po letu 1985 imele funkcije, ki so jo imele ob uveljavitvi ZOR, tudi zamude, kot jo je opredelilo stališče iz leta 1987, ni bilo moč enačiti s pojmom zamude po ZOR (prim. 324. člen ZOR, sedaj 299. člen OZ).

Stališče se je obdržalo tudi v obdobju po sprejemu Zakona o predpisani obrestni meri zamudnih obresti in temeljni obrestni meri iz leta 1995¹⁰, ko so zamudne obresti spet pridobile poleg funkcije valorizacije še funkcijo pavšalizirane odškodnine za zamudo z izpolnitvijo denarne obveznosti ter s tem penalni značaj in s tem ponovno postale tudi ukrep za zagotavljanje plačilne discipline¹¹. Razlog za vztrajanje pri ustaljeni sodni praksi je bil način izražanja predpisane obrestne mere zamudnih obresti, ki je vseboval tudi valorizacijo. Leta 2002, po uveljavitvi OZ iz ZPOMZO-A, ki je številčno ločil „prave zamudne obresti“ in obresti po predpisani obrestni meri z vključeno valorizacijo, je Občna seja VSS sprejela stališče, ki je bilo namenjeno spremembi dotedanje sodne prakse v zvezi z zamudnimi obrestmi od denarnih odškodninskih obveznosti in sicer:

Zamudne obresti od denarne terjatve za nepremoženjsko škodo (179. do 183. člena OZ oziroma 200. do 203. člen ZOR) pripadajo oškodovancu od uveljavitve OZ dalje (1.1.2002), če zamuda ni nastala pozneje (299. člen OZ oziroma 324. člen ZOR), in sicer v času veljavnosti ZPOMZO-A¹²:

- do dneva sodbe sodišča prve stopnje, v višini predpisane obrestne mere, zmanjšane za temeljno obrestno mero (tedaj po 13,5 odstotni obrestni meri);
- od prvega dneva po dnevu sodbe sodišča prve stopnje dalje, pa po predpisani obrestni meri zamudnih obresti (2. člen ZPOMZO-A).

Enako velja tudi za denarne odškodnine za povrnitev premoženjske škode, odmerjene po cenah na dan sodne odločbe (2. odst. 168. člena OZ oziroma 2. odst. 189. člena ZOR).

Plačila na račun odškodnine se valorizirajo z obrestmi po temeljni obrestni meri (3. člen ZPOMZ), ali po dogovoru (372. člen OZ)¹³.

Dne 28.6.2003 je pričel veljati ZPOMZO-1¹⁴, po katerem obrestna mera zamudnih obresti ni več sestavljena iz dveh delov: revalorizacijskega in realnega. Ker od tedaj velja le še predpisana obrestna mera (ne pa več temeljna obrestna mera), prisojanje zamudnih obresti z zmanjšano obrestno mero ni več pravilno. Od 28.6.2003 mora povzročitelj škode plačati v zvezi z nepremoženjsko škodo tudi zamudne obresti v višini predpisane obrestne mere¹⁵.

10 Ur.l. RS 45/95.

11 Več v :Lidija Koman Perenič, Določanje denarne odškodnine za nepremoženjsko škodo v Novosti s področja obligacijskih in stvarnopравnih razmerij, Inštitut za primerjalno pravo pri Pravni fakulteti v Ljubljani, 2001, str. 1-9.

12 Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o predpisani obrestni meri zamudnih obresti in temeljni obrestni meri (Ur.l. RS, 109/2001).

13 Pravna mnenja VSS 1/2002, str.11, obr.

14 Zakon o predpisani obrestni meri zamudnih obresti – ZPOMZO-1 (Ur.l. RS, št. 56/03).

15 Sodba in sklep II Ips 599/2005 z dne 13.12.2007.

IV. strokovni kolegij – zamudne obresti

Primer izreka: Tožena stranka je dolžna plačati tožniku 8.000,00 EUR odškodnine z zamudnimi obrestmi v višini predpisane obrestne mere, zmanjšane za temeljno obrestno mero, za čas od 9.7.2002 (v konkretnem primeru gre za datum vložitve tožbe) do 27.6.2003, od 28.6.2003 dalje do plačila pa v višini predpisane obrestne mere zamudnih obresti, v 15 dneh pod izvršbo.

Nekaj primerov iz prakse: V nekem konkretnem primeru je sodišče na podlagi 165. člena OZ dosodilo zakonske zamudne obresti od 15.9.2003 dalje (datum objave prvega obravnavanega članka). Pri tem je nepravilno uporabilo materialno pravo. Po uveljavljeni sodni praksi nepremoženjska škoda zapade v plačilo, ko jo oškodovanec lahko izrazi v denarju in povzročitelju postavi odškodninski zahtevek. Od zapadlosti odškodninske obveznosti je treba ločiti trenutek, ko povzročitelj škode pride v zamudo, kajti šele od tedaj naprej mu pripadajo zakonske zamudne obresti. Če rok za izpolnitev ni določen (tako tudi v obravnavani zadevi), pride dolžnik v zamudo, ko upnik ustno ali pisno, z izvensodnim opominom ali z začetkom kakšnega postopka, katerega namen je doseči izpolnitev obveznosti, zahteva od njega, naj izpolni svojo obveznost (2. odst.299. člena OZ). V konkretnem spisu ni bilo podatkov o morebitnem predpravnem odškodninskem zahtevku. Zato je treba kot dan zamude šteti dan vložitve tožbe, tožeči stranki pa priznati zakonske zamudne obresti od dosojenih odškodnin le od tedaj naprej¹⁶.

V nadaljnjem primeru Vrhovno sodišče Republike Slovenije ugotavlja, da je izhodišče za prisojo zamudnih obresti pri nepremoženjski škodi določba 186. člena ZOR, da se odškodninska obveznost šteje za zapadlo od trenutka nastanka škode. Pravična denarna odškodnina za nepremoženjsko škodo iz 200. člena ZOR se odmerja po cenah ob izdaji sodne odločbe (2. odst. 189. člena ZOR). Nadalje je pomembna določba 324. člena ZOR, da pride dolžnik v zamudo, če ne izpolni obveznosti v roku, določenem za izpolnitev, oziroma ko upnik s kakršnimkoli opominom ali začetkom postopka zahteva od njega, naj izpolni obveznost. Z nastankom zamude z izpolnitvijo denarne obveznosti namreč dolžnik dolguje poleg glavnice tudi obresti (277. člen ZOR). Od 1.1.2002 dalje se priznavajo zamudne obresti od nastanka dolžnikove zamude, vendar samo kot čiste zamudne obresti brez valorizacijskih obresti po temeljni obrestni meri, in to kljub dejstvu, da se denarna odškodnina za nepremoženjsko škodo odmerja po cenah na dan izdaje sodne odločbe. V obravnavanem primeru je sodišče druge stopnje pravilno štelo, da je zamuda nastala šele z vložitvijo tožbe, saj tožnik pred tem datumom ni izkazal, da je toženo stranko seznanil s svojim zahtevkom¹⁷.

V drugem konkretnem primeru je bilo odločeno, da od priznane odškodnine za nepremoženjsko škodo obresti tečejo od 21.7.2007, ko je pretekel 15 dnevni rok od prejema odškodninskega zahtevka¹⁸.

Premoženjska škoda

Po določbi 2. odst. 189. člena ZOR se odškodnina odmerja po cenah ob izdaji sodne odločbe, razen, če zakon ne določa drugače. Glede odškodnine za materialno škodo zakon nima drugačne določbe. V skladu z načelnim pravnim mnenjem, za denarne odškodnine za povrnitev premoženjske škode, odmerjene po cenah na dan sodne odločbe, pripadajo zamudne obresti od 1.1.2002, če zamuda ni nastala pozneje, in sicer v času veljavnosti ZPOMZO-A, to je do 27.6.2003, v višini predpisane obrestne mere zmanjšane za temeljno obrestno mero, od 28.6.2003 dalje pa v višini zakonskih zamudnih obresti (ker je ZPOMZO-A prenehal veljati).

16 Sodba Višjega sodišča v Ljubljani, I Cp 3931/2007 z dne 26.3.2008.

17 Sodba in sklep II Ips 297/2007 z dne 13.3.2008.

18 Sodba in sklep Višjega sodišča v Ljubljani, II Cp 4776/2007 z dne 30.1.2008.

IV. strokovni kolegij – zamudne obresti

Nekaj primerov: v nekem konkretnem primeru je tožeča stranka sicer vtoževala odškodnino po vrednosti ob vložitvi tožbe oziroma ob njeni ocenitvi 28.9.1993. Vendar, ker se glede na 2. odst. 186. člena ZOR (sedaj enako 2. odst. 165. člena OZ) odškodnina za materialno škodo odmerja po cenah na dan sodbe, se vtoževani znesek upošteva, kot da je določen po vrednostih na dan sodbe¹⁹.

V nekem drugem primeru tožnik vtožuje odškodnino za premoženjsko škodo, ki je nastala na njegovem avtomobilu v prometni nesreči 15.6.1992. Ker je obravnavano odškodninsko razmerje nastalo pred uveljavitvijo OZ, je treba v zadevi uporabiti določbe prej veljavnega ZOR. Načelno pravno mnenje Vrhovnega sodišča RS z dne 26.6.2002 se nanaša tudi na nečiste odškodninske terjatve za premoženjsko škodo, torej na tiste odškodninske terjatve, pri katerih se višina premoženjske škode odmerja po cenah na dan sodne odločbe. Tudi v obravnavani zadevi je sodišče višino tožnikove premoženjske škode ugotavljalo po cenah na dan sojenja (2. odst. 189. člena ZOR), saj tožnik avtomobila ni popravil. Iz spisa izhaja, da sta toženki prišli v zamudo s plačilom odškodnine za tožnikovo premoženjsko škodo pred 1.1.2002 (1. odst. 277. člena ZOR v zvezi s 324. členom ZOR). Zato je tožnik upravičen do zakonskih zamudnih obresti od prisojene odškodnine za čas od 1.1.2002 do 27.6.2003 po predpisani obrestni meri zamudnih obresti, zmanjšani za temeljno obrestno mero, od 28.6.2003 dalje pa po predpisani obrestni meri zamudnih obresti in ne šele od dneva cenitve škode 14.2.2007²⁰.

V tretjem primeru je bilo odločeno, da zamudne obresti od prisojenega zneska odškodnine za izdelavo proteze (premoženjska škoda) tečejo od 17.6.2005, ko je oškodovanec sam plačal stroške, zamudne obresti od odškodnine za stroške prevoza pa od 31.5.2005, ko je prenehalo zdravljenje²¹.

V nadaljnjem primeru je zaradi nepravilne izvedbe del na fasadi stanovanjske hiše tožnikov, po sklenjeni pogodbi o delu, nastala škoda – premoženjska škoda. Tožeča stranka se je pravilno sklicevala na pravno opredelitev, po kateri uveljavlja tako imenovano nečisto terjatev, kar pomeni, da zakonske zamudne obresti od zneska tako ugotovljene terjatve tečejo drugače, kot je predvideno v določbi 186. člena ZOR. Po določbi 2. odst. 189. člena ZOR se povračilo premoženjske škode odmerja po cenah ob izdaji sodne odločbe. Terjatev tožeče stranke ni čista denarna terjatev, o katere odločanju bi bilo treba uporabiti načelo monetarnega nominalizma iz 394. člena ZOR, saj je predmet obveznosti odškodnina za nereparirano premoženjsko škodo (tudi po izrecnih in v tem delu ves čas postopka skladnih trditvah obeh pravnih strank), katere povračilo je podvrženo predhodni odmeri po cenah ob izdaji sodne odločbe, oziroma v času sojenja. Izpodbijana sodba tako nima prav, ko tek zakonskih zamudnih obresti opredeljuje v skladu z določbo 186. člena ZOR, pri čemer čas nastanka škode opredeljuje z izdelavo izvedenskega mnenja (19.9.1996). Ohranitev realne vrednosti prisojene odškodnine zagotavlja že njena odmera po cenah na dan sojenja in bi priznavanje valorizacijskih obresti za nazaj pomenilo nedopustno podvajanje valorizacije. Tožeči stranki je bila dana možnost, da do konca glavne obravnave prilagodi odškodninsko terjatev razmeram v času sojenja, vendar tega ni storila. Zato je mogoče njeno terjatev iz naslova nereparirane premoženjske škode jemati v okviru vtoževanega zneska, zakonske zamudne obresti od takšnega zneska pa dosoditi le od naslednjega dne po sojenju pred sodiščem prve stopnje (25.6.2002)²².

V nadaljnjem konkretnem primeru so bile oškodovanki z izpodbijano sodbo prisojene zakonske zamudne obresti za čas od 26.5.2001 dalje. Škoda (zaradi odvetniške napake) ji je nastala v letih 1988 in 1989. Zaradi izrazite nestabilnosti takratne domače valute jo je tožnica po višini (zaradi ohranitve realne vrednosti) opredelila z navezavo na stabilno tujo valuto (nemško marko). Med

19 Sodba Višjega sodišča v Ljubljani, I Cp 5097/2007 z dne 9.4.2008.

20 Sodba II Ips 356/2008 z dne 19.6.2008.

21 Sodba in sklep Višjega sodišča v Ljubljani, II Cp 4776/2007 z dne 30.1.2008.

22 Sodba II Ips 351/2005 z dne 12.4.2007.

IV. strokovni kolegij – zamudne obresti

postopkom je nato 28.5.2001 zahtevala plačilo odškodnine v slovenskih tolarjih po bančnem tečaju za nemško marko na dan 26.5.2001. Ne drži revizijska trditev, da škoda takrat še ni zapadla in da je zapadla šele z dnem, ko je bila znana višina odškodnine, to je z dnem odločitve sodišča. Višina škode je bila znana že pred 26.5.2001, le da je bila do tega dne izražena v tuji valuti. Pretvorba tako na zapadlost terjatve ni vplivala. Dolžniška zamuda je nastopila (že) v časovnih okvirih iz 2. odst. 324. člena ZOR²³.

V drugem obravnavanem primeru je sodišče za premoženjsko škodo prisodilo zakonske zamudne obresti od trenutka nastanka vsakega premoženjskega prikrajšanja posebej²⁴.

Zavarovalnica kot dolžnik:

Zakonska določba 919. člena ZOR (podobno 943. člena OZ), ureja pravice in obveznosti zavarovalnice in zavarovanca, temelječe na zavarovalni pogodbi in je ni mogoče uporabiti za primere, kjer se zahtevek nanaša ne nepogodbeno obveznost (povzročitev škode)²⁵. Določba 919. člena ZOR je uvrščena v poglavje o (prostovoljnem) pogodbenem zavarovanju, v obravnavanem primeru pa gre za čisto odškodninsko odgovornost, ki je glede zamudnih obresti enaka za odgovorno osebo in njeno zavarovalnico²⁶. Sodna praksa je v primeru direktne tožbe odklonila uporabo 919. člena ZOR. Ta člen se namreč uporablja le za pogodbeno razmerja med zavarovalnico in zavarovancem. V primeru direktne tožbe tretjega oškodovanca proti zavarovalnici pa gre za obveznost zavarovalnice namesto odgovornega zavarovanca.

Nekaj primerov: V konkretnem primeru iz obrazložitve izhaja, da je vsebina obveznosti (torej tudi zapadlost terjatve) zavarovalnice enaka temu, za kar je odgovoren zavarovanec. Prometna nezgoda se je v konkretnem primeru zgodila že 24.11.1998 in tako ni mogoče šteti, da je odškodninska obveznost zapadla šele po 1.1.2002, kaj šele 21.6.2004. Zato je treba v zadevi uporabiti načelno pravno mnenje Vrhovnega sodišča RS z dne 26.6.2002 in tožniku poleg prisojene odškodnine za nepremoženjsko prisoditi tudi zakonske zamudne obresti, zmanjšane za temeljno obrestno mero od 1.1.2002 do 27.6.2003, od 28.6.2003 do 21.6.2004 pa v višini predpisane obrestne mere²⁷.

Iz obrazložitve v drugem primeru izhaja, da ima po določilu 1. odst. 941. člena ZOR (sedaj 1. odst. 965. člena OZ) pri zavarovanju pred odgovornostjo oškodovanec pravico, da zahteva neposredno od zavarovalnice povrnitev škode, ki jo je pretrpel zaradi dogodka, za katerega odgovarja zavarovanec, toda največ do zneska njene obveznosti. Ker je vsota zapadlih, pa neplačanih obresti, do datuma prvostopne sodbe (7.3.2007) nedvomno že dosegla glavnico ni odločilno, ali je za začetek teka obresti mogoče šteti 28.6.1999, ali čas vložitve tožbe in ocene izvedenca (13.4.2001), saj so obresti v obeh primerih že prenehale teči, ko so dosegle višino glavnice. Prav gotovo pa tožeči stranki glede na odškodninsko naravo zahtevka proti toženi stranki obresti gredo najmanj od trenutka, ko je izvedenec škodo ocenil, to pa je v aprilu 2001, torej v času vložitve tožbe²⁸.

V nadaljnjem konkretnem primeru je bilo ugotovljeno, da je v zavarovalni polici uporabljena valutna klavzula. Vsebina valutne klavzule je zgolj v tem, da pogodbeni stranki predmet denarne obveznosti določita z uporabo valorizacijske klavzule tako, da je odvisna od gibanja tečaja tuje valute. Sama obveznost pa je (bila) plačljiva v tolarjih (v času revizijskega postopka pa v evrih). To pa seveda pomeni, da je z dnem zamude (324. člen ZOR) upnik upravičen zahtevati plačilo

23 Sodba in sklep II Ips 594/2006 z dne 10.9.2008.

24 Sodba in sklep II Ips 311/2004 z dne 1.12.2005.

25 Sodba II Ips 240/2006.

26 Sodba in sklep II Ips 408/2007 z dne 22.5.2008, primerjaj še II Ips 484/2001 in II Ips 6372003.

27 Sodba II Ips 216/2007 z dne 28.2.2008.

28 Višje sodišče v Ljubljani, II Cp 1076/2008 z dne 9.4.2008.

IV. strokovni kolegij – zamudne obresti

tolarskega zneska, objektivna posledica zamude pa je tek zamudnih obresti. Te so (bile) različne glede na to, ali upnik zahteva plačilo zneska, izraženega v tuji valuti ter plačljivega v tolarski protivrednost (v tem primeru mu gredo vpogledne obresti) ali pa zahteva plačilo, ki je že izraženo (preračunano) v tolarjih (v tem primeru mu pripadejo zakonske zamudne obresti). Odločitev o tem je od dolžnikove zamude daje (in zaradi nje) v upnikovih rokah, saj mu tolarski znesek od zamude dalje pripada in ga je upravičen zahtevati, obenem pa mu zaradi dolžnikovega protipogodbenega ravnanja tudi ni mogoče odreči, da je njegova terjatev še naprej zavarovana z valutno klavzulo. Pomembno je le to, da je tek obresti po eni ali drugi metodi usklajen s tem, na kakšen način je izražena glavnica. Ker je tožnik (v konkretnem primeru) glavnico izrazil v tolarskem znesku, preračunanem po deviznem tečaju ob vložitvi tožbe, mu od tedaj dalje tudi pripadajo zakonske zamudne obresti²⁹.

V nadaljnjem konkretnem primeru je bila revizija vložena (tudi) zaradi datuma, od katerega je sodišče prisodilo obresti od premoženjske škode v znesku 70.000,00 tolarjev. Če bi šlo za odškodnino, ki bi bila odmerjena po cenah na dan sodbe, bi bilo sklicevanje revizije na 2. odst. 189. člen ZOR neutemeljeno. Toda dejanska podlaga tožbenega zahtevka je drugačna, saj je tožeča stranka zahtevala odškodnino, ker v času bolniškega staleža od 12.6.1997 do 18.7.1997 ni mogla obdelovati kmetije in je tedaj plačala drugim delavcem za delo, ki so ga opravili namesto nje. Pri zadnji spremembi tožbenega zahtevka je zahtevala plačilo zneska 200.000,00 tolarjev od 2.9.1997 do plačila, dodala pa je še škodo v znesku 180.000 tolarjev od 1.9.2007 do 28.2.1999, pri čemer je zahtevala zamudne obresti od 1.3.1999 dalje in znesek 110.000 tolarjev za čas od 1.3.1999 do 31.1.2000 pri čemer je zahtevala zamudne obresti od 1.2.2000 do plačila. Ker je tožena stranka ugovarjala, da je bila tožnica nezmožna za delo le en mesec, med obravnavo dne 2.3.2000 pa sta se pravdi stranki sporazumeli „da pripada tožnici na račun materialne škode 70.000 tolarjev do sedaj“ in nista navedli datuma, od katerega tečejo obresti, je sodišče prve stopnje pravilno prisodilo tožeči stranki iz naslova premoženjske škode 70.000 tolarjev in obresti od prvega zahtevanega zneska 200.000 tolarjev od 2.9.1997 do plačila. Sklenjen je bil namreč le sporazum o višini škode, ne pa tudi o začetku teka zamudnih obresti. Zato pripadajo tožeči stranki zamudne obresti po 186. členu ZOR³⁰.

V nadaljnjem konkretnem primeru tožnik ni zatrjeval, da bi tudi škodo na dresu odpravil. Sodišče prve stopnje tožniku odškodnine iz tega naslova ni odmerilo po cenah ob izdaji sodne odločbe, temveč po cenah v času, ko mu je škoda nastala (tožnik zneska iz naslova premoženjske škode ni valoriziral) in iz tega razloga mu je sodišče pravilno priznalo zakonske zamudne obresti že pred 1.1.2002, saj s tem do dvojne valorizacije (zaradi preprečitve katere se v času veljavnosti ZOR zakonske zamudne obresti niso priznavale pred dnevom izdaje sodbe) ni prišlo. Določba 189. člena ZOR, ki je odraz varstva oškodovančevega položaja, v smislu, da ne bi bil zaradi padca vrednosti denarja od zapadlosti odškodninske obveznosti do prisojne odškodnine pred sodiščem prve stopnje prikrajšan³¹, je treba glede na tožnikov zahtevek, v katerem se je odločil uveljavljati odškodnino po cenah na dan škodnega dogodka ter upošteva dejstvo, da toženec temu ni izrecno nasprotoval zaključiti, da je odločitev sodišča prve stopnje pravilna. Bistveno je, da je bilo pri odmeri odškodnine upoštevano temeljno pravilo odškodninskega prava, da se vzpostavi stanje, kakršno je bilo pred škodnim dejanjem. Vprašanje, na katerega je treba še odgovoriti, pa je: od kdaj gredo v takem primeru oškodovancu zakonske zamudne obresti. Po določbi 186. člena ZOR se šteje odškodninska obveznost za zapadlo od trenutka nastanka škode. Vendar pa zapadlost ne opredeljuje nujno tudi zamude z izpolnitvijo odškodninske obveznosti, saj je dolžnikova zamuda odvisna tudi

29 Sodba II Ips 302/2005 z dne 18.4.2007.

30 Sodba II Ips 605/2001 z dne 29.8.2002.

31 Takšno stališče tudi v II Ips 434/2002 z dne 5.6.2003 in II Ips 88/2002 z dne 27.11.2002.

IV. strokovni kolegij – zamudne obresti

od drugih okoliščin. Ker postane odškodninska obveznost denarna šele s postavitvijo konkretnega denarnega zahtevka, ki je ekvivalent nedenarni škodi, je treba šteti, da je prišel dolžnik v zamudo s plačilom odškodnine z dnem, ko je oškodovanec izrazil svojo škodo v denarju in ko je dolžnik s pomočjo objektivnih podatkov lahko preveril resničnost denarnega zahtevka. Ker je tožnik odškodninski zahtevek zavarovalnici posredoval že pred pravdo, je treba zaključiti, da je bila zavarovalnica z dnem vložitve tožbe v konkretni zadevi brez dvoma že v zamudi, zato ji je bilo plačilo zakonskih zamudnih obresti od tega dne dalje utemeljeno naloženo v plačilo. Neutemeljeno pa je v konkretnem primeru sklicevanje na načelno pravno mnenje Občne seje Vrhovnega sodišča RS, ki se nanaša na primere, ko se odškodnina odmeri po cenah na dan izdaje sodne odločbe³².

V nadaljnjem primeru gre za materialno škodo, ki je nastala z nemožnostjo tožeče stranke, da pridobi najemnino in je tako čista denarna terjatev. Tožeča stranka ni uporabljala stvari in je tudi sedaj ne more uporabljati, ker gre za zasedena stanovanja, za katera se plačuje najemnina. Šlo je za obligacijska razmerja, ki so nastala pred uveljavitvijo OZ, zato se je pritožbeno sodišče glede teka zamudnih obresti oprlo tudi na načelno pravno mnenje Vrhovnega sodišča RS z dne 26.6.2002 v zvezi s pričetkom teka zamudnih obresti pri odškodninah. Ko gre za denarne odškodnine za povrnitev premoženjske škode, sodišče odmerja za zapadle odškodnine, ki so ugotovljene in se, po vložitvi tožbe ne valorizirajo zakonite zamudne obresti od zapadlosti računa dalje do plačila³³.

Kadar je obveznost v dajatvi stvari, določenih po vrsti:

290. člen ZOR (sedaj 265. člen OZ) o obrestih ne določa ničesar. Tako je treba uporabiti splošna pravila. V 277. členu ZOR oz. sedaj 378. členu OZ je določeno, da dolžnik, ki zamudi z izpolnitvijo denarne obveznosti, dolguje poleg glavnice še zamudne obresti.

Primer: V nekem konkretnem primeru je bilo odločeno, da z dnem žrebanja tožeča stranka ni pridobila denarne terjatve proti toženi stranki in tako ta tedaj tudi ni prišla v zamudo. Denarna terjatev na podlagi 290. člena ZOR nastane šele tedaj, ko jo upnik izbere namesto izpolnitve nedenarne (dajatvene) obveznosti. Ker se višina te terjatve navezuje na vrednost dolgovane stvari (v konkretnem primeru avtomobila), jo je treba določiti. Ta vrednost se s časom spreminja, zato jo je treba določiti v konkretno določenem času. To je naravna lastnost t.i. nečistih denarnih terjatev, ki se odraža tudi pri teku zakonskih zamudnih obresti. 2. odst. 189. člena ZOR določa, da se povračilo škode odmerja po cenah ob izdaji sodne odločbe. To velja tedaj, ko višino premoženjske škode sodišče ugotavlja v dokaznem postopku in se opira na dokazna sredstva (npr. cenitev), ki veljajo le za točno določen čas. Problem določitve vrednosti dolgovane stvari (290. člen ZOR) je v bistvenih prvinah identičen, zato je na mestu analogna uporaba tega pravila odškodninskega prava tudi v obravnavanem primeru. Od tedaj dalje (ko terjatev tako postane čista denarna terjatev) zato tečejo tudi zamudne obresti. Pravilo 2. odst. 189. člena ZOR ne predpisuje, da bi se povračilo škode odmerjalo prav na dan izdaje sodbe, marveč v času sojenja. Tako je v zadevi II Ips 88/2002 tudi priznalo zamudne obresti že za čas pred izdajo sodbe in sicer od tedaj, ko je ugotovilo premoženjsko škodo. Pogoj seveda je, da je dolžnik že v zamudi. Dokaz, ki je v obravnavani zadevi služil ugotovitvi vrednosti dolgovane stvari, je bil cenik vozil Mazda z dne 3.9.1999. To je torej čas, ki opredeljuje ugotovitev vrednosti dolgovane stvari. Ker je bil tudi pogoj, da je tožena stranka v zamudi, tedaj že izpolnjen (v zamudo je prišla najkasneje ob vložitvi tožbe, ko je tožnica nedvomno opravila izbiro po 290. členu ZOR), tečejo zakonske zamudne obresti od glavnice v obravnavani zadevi od 3.9.1999 in ne že od 21.6.1999. Ker je bilo o začetku teka obresti pravnomočno razsojeno šele s sodbo z dne 31.8.2006 je treba pri obračunu obresti upoštevati tudi odločbo Ustavnega

32 Sodba in sklep Višjega sodišča v Ljubljani, II Cp 5494/2006 z dne 15.11.2006.

33 Sodba Višjega sodišča v Ljubljani, II Cp 2428/2005 z dne 22.2.2006.

IV. strokovni kolegij – zamudne obresti

sodišča U-I-300/04 z dne 2.3.2006³⁴.

Pogodbene obveznosti

Obresti so nadomestilo za uporabo denarja. Glede na pravni temelj nastanka obveznosti plačati obresti je treba razlikovati zamudne in pogodbene obresti. Pogodbene obresti (382. člen OZ) so obresti, za katere se dogovorita upnik in dolžnik, in ki tečejo od nastanka denarne obveznosti do njene zapadlosti (če se ne dogovorita za drugačno obdobje). Zamudne obresti (378. - 381. člen OZ) pa so obresti, ki so določene kot civilna sankcija za zamudo pri plačilu denarne obveznosti. Predpisana obrestna mera zamudnih obresti je vodilna obrestna mera, povečana za 8% točk (1. odst. 2. člena ZPOMZO-1). Zakonita obrestna mera se uporablja samo, če se stranki o višini obrestne mere zamudnih obresti ne dogovorita drugače. V 379. členu OZ je jasno določeno, da se upnik in dolžnik lahko dogovorita, da je obrestna mera zamudnih obresti nižja ali višja od obrestne mere zamudnih obresti določene z zakonom³⁵. ZOR je v 2. odst. 277. člena določal, da tečejo v primeru, če je obrestna mera dogovorjenih obresti višja od predpisane obrestne mere zamudnih obresti, te obresti tudi po dolžnikovi zamudi. Takšne določbe v OZ ni več. V skladu z načelom prostega urejanja obligacijskih razmerij (3. člen OZ) in dispozitivno naravo določbe 1. odst. 2. člena ZPOMZO-1 bi se pogodbene stranke lahko dogovorile, da je obrestna mera zamudnih obresti enaka obrestni meri pogodbenih obresti (primerjaj s 379. členom OZ).

V konkretnem primeru gre za pogodbo o zastavi nepremičnin, ki je bila med strankama sklenjena 11.7.1997, med strankama je dogovorjeno, da zamudne obresti od glavnice ne tečejo, da pa mora dolžnik dolg poravnati po pismenem pozivu. Obresti v tem primeru začnejo teči osmi dan po pisnem pozivu (ker je v pozivu naveden osemdnevni rok za plačilo)³⁶.

Glede obrestne mere zamudnih obresti za obveznosti, izražene tuji valuti, se po analogiji uporabijo predpisi, ki urejajo obrestno mero pogodbenih obresti, kadar so te dogovorjene, obrestna mera pa ni določena. Za take primere novelirana odločba 3. odst. 399. člena ZOR določa, da znašajo obresti, če so dogovorjene, ni pa določena obrestna mera, med posamezniki toliko, kot se v kraju izponitve plačuje za hranilne vloge na vpogled. V konkretnem primeru je bilo zato odločeno, da je mogoče, če pogodbeni stranki dogovorita valutno klavzulo, za isti čas, za katerega velja valutna klavzula, zahtevati zamudne obresti le po obrestni meri, ki se v kraju izpolnitve plačuje za hranilne vloge na pogled³⁷.

3. TEK ZAMUDNIH OBRESTI

Ustavno sodišče je z odločbo U-I-300/04 z dne 2.3.2006 odločilo, da morajo sodišča pri odločanju o teku zamudnih obresti po 1.1.2002 upoštevati 376. člen OZ tudi, če je obligacijsko razmerje, iz katerega izvirajo zamudne obresti nastalo pred uveljavitvijo OZ. Do tega datuma pa tečejo obresti, čeprav presežejo glavnico³⁸.

Primer: 214. člen ZOR (neupravičena pridobitev) določa, da kadar se vrača tisto, kar je bilo neupravičeno pridobljeno, je treba vrniti plodove in plačati zamudne obresti, in sicer, če je bil pridobitelj nepošten, od dneva pridobitve, drugače pa od dneva vložitve zahtevka. Vprašanje toženčeve nepoštenosti je relevantno zato, ker mu je sodišče naložilo plačilo obresti za čas pred

34 Sodba II Ips 388/2006 z dne 31.8.2006

35 Sklep II Ips 320/2005 z dne 10.5.2007.

36 Sodba II Ips 458/2006 z dne 6.12.2007.

37 Sodba II Ips 426/2000 z dne 28.2.2001.

38 Sodba Višjega sodišča v Ljubljani, I Cp 334/2007 z dne 12.9.2007.

IV. strokovni kolegij – zamudne obresti

vložitvijo zahtevka (tožbe). O dolžnosti tožene stranke tožeči stranki plačati zamudne obresti od pravnomočno prisojene ji uporabnine je sodišče prve stopnje odločilo na glavni obravnavi, ki jo je zaključilo 13.6.2006, torej v času veljavnosti OZ. Na podlagi odločbe Ustavnega sodišča z dne 2.3.2006, št. U-I-300/04-25 je treba 376. člen OZ glede teka zamudnih obresti uporabiti tudi, če je obligacijsko razmerje iz katerega izvira (glavnična) terjatev nastalo pred 1.1.2002, pa obresti tečejo še po tem datumu. Navedeno velja za čas do 22.5.2007, ko je pričel veljati Zakon o spremembi in dopolnitvi Obligacijskega zakonika (OZ-A), ki za zamudne obresti pravila ne ultra alterum tantum ne določa več. Ob zaključku glavne obravnave je bilo torej pomembno, ali so zapadle, pa neplačane obresti morebiti že dosegle glavnico. Če so, gredo tožeči stranki le zamudne obresti v višini glavnice³⁹.

Prepoved obrestnega obrestovanja:

Od zapadlih, pa ne plačanih obresti ne tečejo zamudne obresti, če zakon ne določa drugače (1. odst. 375. člena OZ). Sankcija nasprotnega pogodbenega določila je njegova ničnost (2. odst. 375. člena OZ). Tudi v ZOR je bilo predpisano splošno načelo prepovedi obračunavanja obrestnih obresti (1. odst. 279. člena in 1. odst. 400. člen ZOR). Izjema od tega pravila je predpisana za t.i. „procesne obresti“, to je za obresti od vtoževanih zapadlih pa neplačanih ali pogodbenih obresti za čas, ko je pri sodišču vložen zahtevek za njihovo plačilo (2. odst. 279. člen ZOR). Izjema od tega pravila je predpisana tudi za pogodbeno dogovorjene obrestne obresti iz kreditnega poslovanja bank in drugih bančnih organizacij (3. odst. 400. člena ZOR)⁴⁰. Razlike v ureditvi po OZ in ZOR so v glavnem naslednje:

- ni več določbe, da zamudne obresti od občasnih dajatev (kakršne so na primer zakupnina, najemnina) tečejo šele od dneva, ko je bil pri sodišču vložen zahtevek na njihovo plačilo (3. odst. 279. člen ZOR). Po OZ torej zamudne obresti tečejo od zapadlosti vsake posamezne občasne terjatve naprej;
- ni več izjeme, da prepoved obrestnega obrestovanja ne velja za kreditno poslovanje bank in drugih bančnih organizacij (3. odst. 400. člena ZOR). Tako tudi banke ne morejo več obračunavati obresti z uporabo obrestno-obrestnega računa. Ta omejitev je omiljena z določbo, da se stranki lahko s pogodbo vnaprej dogovorita, da se (pogodbena ali zakonska) obrestna mera zviša, če dolžnik ne bo pravočasno plačal zapadlih obresti (3. odst. 375. člena OZ). Zamuda pri plačilu zapadlih pogodbenih ali zamudnih obresti ima torej lahko za posledico, da se obrestna mera zviša. Ker mora biti tak dogovor sklenjen s pogodbo vnaprej, poznejši dogovor o zvišanju obrestne mere ne more biti veljaven. Ureditev iz 2. odst. 400. člena ZOR je torej ostala nespremenjena.

Dne 13.11.1991 je bilo sprejeto načelno pravno mnenje občne seje Vrhovnega sodišča Republike Slovenije, po katerem se prepoved obrestovanja zapadlih zamudnih obresti ne nanaša na obračunavanje zamudnih obresti po konformni metodi.

Izjema od splošnega pravila prepovedi anatocizma iz 1. odst. 279. člena ZOR je lahko eksplicitna, lahko pa je implicirana v zakonski definiciji predpisane obrestne mere zamudnih obresti. Ne nazadnje obrestnih obresti ni izrecno predpisoval niti ZOMZO, ki je bil v veljavi do 5.8.1995. Določal je, da se zamudne obresti obračunavajo po konformni metodi⁴¹. Konformno obrestovanje v svojem bistvu predstavlja korektiv relativne obrestne mere (ker naj bi relativna obrestna mera

39 Sodba Višjega sodišča v Ljubljani, I Cp 6237/2006 z dne 19.7.2007.

40 Sklep Višjega sodišča v Ljubljani, III Cp 172/96 z dne 22.5.1996.

41 3. odst. 2. člena ZOMZO.

IV. strokovni kolegij – zamudne obresti

sistematično povečevala dolžnikovo breme). Glede na to, da se konformna metoda uporablja pri obrestnem obrestovanju, pa je bila v 3. odst. 2. člena ZOMZO implicirana tudi izjema od splošnega pravila prepovedi anatocizma. 2. člen ZOMZO predpisuje enotno obrestno mero zamudnih obresti, ki pa po svoji notranji zgradbi upošteva valorizacijo in realne obresti. Valorizaciji je imanentno sprotno (obrestno) obrestovanje in je zato tudi v predpisani (enotni⁴²) obrestni meri zamudnih obresti implicirano obrestno obrestovanje, pri čemer je glede na določbe 2. odst. 3. člena ZPOMZO, utemeljena tudi uporaba konformne metode⁴³.

Izjema od prepovedi obrestnega obrestovanja so procesne obresti (381. člen OZ). Te so sicer v osnovi urejene predvsem kot posebna vrsta zamudnih obresti, zato je ta določba tudi umeščena med določbe o zamudnih obrestih. Ni dvoma, da tečejo tako od zamudnih kot od pogodbenih obresti⁴⁴. Po določbi 381. člena OZ (prej 2. odst. 279. člena ZOR) je mogoče od neplačanih obresti zahtevati zamudne obresti samo od dneva, ko je pri sodišču vložen zahtevek za njihovo plačilo⁴⁵.

Prepoved ultra alterum tantum

Po določbi 376. člena OZ obresti nehajo teči, ko vsota zapadlih, pa ne plačanih obresti doseže glavnico – pravilo ne ultra alterum tantum. Navedeno pravilo (je) velja(lo) za vsoto zakonskih zamudnih obresti in procesnih obresti (kot posebno kategorijo zamudnih obresti), ki se nanašajo nanje. Po prehodni določbi 1060. člena OZ se določbe OZ ne uporabljajo za obligacijska razmerja, ki so nastala pred njegovo uveljavitvijo. Ustavno sodišče RS pa je z odločbo z dne 2.3.2006, št. U-I-300/04, razveljavilo 1060. člena OZ, kolikor se na njegovi podlagi za zamudne obresti iz obligacijskih razmerij, nastalih pred njegovo uveljavitvijo, ki tečejo po 1.1.2002, uporablja 277. člen ZOR, ki ne določa uporabe pravila ne ultra alterum tantum, čeprav so obresti že dosegle ali presegle glavnico.

Primeri: Iz obrazložitve konkretne odločbe izhaja, da je izvršilno sodišče pri odločanju dolžno uporabljati zakonska pravila, ki so skladna z ustavo, kar upošteva navedeno odločbo ustavnega sodišča pomeni, da mora za čas po 1.1.2002 v zvezi s tekom obresti upoštevati tudi 376. člen OZ. Tudi za zamudne obresti iz obligacijskih razmerij, ki so nastala pred uveljavitvijo OZ, je (bilo) treba uporabljati pravilo ne ultra alterum tantum, vendar šele za čas po 1.1.2002, v primeru, ko so zamudne obresti dosegle glavnico že pred uveljavitvijo OZ, so tekle naprej do 1.1.2002 (ker je bilo takšno obrestovanje dopustno), takrat pa so glede na omenjeno ustavno odločbo nehale teči (za njihov nadaljnji tek namreč ni več pravne podlage). Obveznost dolžnika plačati višji znesek iz naslova obresti (je) preneha(la) na podlagi zakona. Določba 376. člena OZ je bila prisilne narave, zaradi česar sodišče ne sme dati pravnega varstva tožniku oziroma upniku glede višjih zamudnih obresti. Dodati velja, da se OZ-A, ki za zamudne obresti ne določa več pravila ne ultra alterum tantum, po stališču Ustavnega sodišča RS na primere, ko so zapadle, pa ne plačane zamudne obresti v obdobju od uveljavitve OZ do uveljavitve OZ-A že nehale teči, ne more uporabiti in te ne morejo začeti teči znova – odločba z dne 24.5.2007, št. Up-277/05-19, in odločba z dne 5.7.2007, št. Up-699/05-22⁴⁶.

Za pravilno uporabo 376. člena OZ je, pomembno vprašanje, kaj je oziroma kaj obsega pojem

42 Vrhovno sodišče se je o enotnosti monetarnega instrumenta zamudnih obresti že izreklo npr. v sodbi II Ips 419/98 z dne 31.3.1999.

43 Tako sklep II Ips 370/2005 z dne 21.6.2007.

44 Vladimir Balažic: Omejitvena pravila o obrestih, Podjetje in delo št.1, str. 22, GV Založba, 15.2.2005.

45 Sodba Višjega sodišča v Ljubljani, II Cp 1212/2007 z dne 23.1.2008.

46 Sklep II Ips 78/2007 z dne 27.3.2008, prim. še sklep Višjega sodišča v Ljubljani, II Cp 4062/2006 z dne 22.8.2007, II Ips 983/2007 z dne 10.4.2008.

IV. strokovni kolegij – zamudne obresti

glavnice, zlasti v povezavi z le-tej pripadajočimi obrestmi. Glavnica je osnovni del dolga oziroma terjatve iz pravnega razmerja, katere(ga) predmet je vsota denarja; gre za tisto število denarnih enot (numerični znesek), na katero se glasi takšna obveznost in ki se v skladu s splošnim načelom monetarnega (denarnega) nominalizma, uzakonjenem v prejšnjem 394. členu ZOR, oziroma sedanjem 371. členu OZ, lahko spreminja le izjemoma – zakonska (na primer 655. člen OZ) ali pogodbeno valorizacija (372. člen OZ)⁴⁷. Tudi kadar se zapadle, pa neplačane obresti pripišejo h glavnici, še vedno predstavljajo obresti kot stransko terjatev. Obresti so torej – vsaj po nastanku – stranska terjatev, ki ne izgubi svoje narave, če je pripisana h glavnici. Od neplačanih (zamudnih ali pogodbenih) obresti je mogoče (dopustno) zahtevati plačilo zamudnih obresti od dneva, ko je bil pri sodišču vložen zahtevek za njihovo plačilo (t.i. procesne obresti po 381. členu OZ). Kapitalizirane zapadle obresti, pripisane h glavnici, niso neka nova glavnica, od katere bi lahko tekle procesne obresti vse do višine nove glavnice⁴⁸.

Med temeljnimi načeli obligacijskega prava je dolžnost izpolnitve obveznosti. Velja za vsa pogodbeno razmerja, ne glede na temelj nastanka. Izjeme od načela določajo posamezni instituti in pravila OZ. Eno takšnih pravil, ko zakon določa, kdaj obveznost preneha, je določba 376. člena OZ, po kateri obresti nehajo teči, ko vsota zapadlih, pa ne plačanih obresti doseže glavnico. V tem primeru obveznost plačila obresti ne preneha z izpolnitvijo niti s soglasjem strank, pač pa na podlagi samega zakona. Ustavno sodišče je z odločbo U-I-300/04-25 z dne 2.3.2006 razveljavilo 1060. člen OZ, kolikor se za zamudne obresti iz obligacijskih razmerij, nastalih pred njegovo uveljavitvijo, ki tečejo po 1.1.2002, uporablja 277. člen ZOR, čeprav so že dosegle ali presegle glavnico. Razveljavitev je začela učinkovati naslednji dan po objavi odločbe o razveljavitvi, in sicer 18.3.2006. Od takrat naprej morajo sodišča na vseh stopnjah odločanja odločiti tako, da kot pravno podlago za odločanje ne upoštevajo razveljavljene določbe 1060. člena OZ. Predmet obveznosti⁴⁹ je v izreku sodbe in sklepu izvršilnega sodišča glede tistih zamudnih obresti, ki niso zapadle do konca glavne obravnave, določljiv, če so navedeni znesek glavnice, od katere se zamudne obresti plačujejo, čas, ko je dolžnik prišel v zamudo, obrestna mera pa je določena s sklicevanjem na obrestno mero zamudnih obresti, kot jo določa zakon. Kadar pravdno sodišče navedene ustavne odločbe ni moglo upoštevati, odloči glede plačila zapadlih, pa ne plačanih, zakonskih zamudnih obresti izvršilno sodišče upoštevajoč celotno zakonsko ureditev zamudnih obresti, vključno s pravilom ne ultra alterum tantum⁵⁰.

V nekem obravnavanem primeru: so zakonske zamudne obresti do odločitve prvostopenjskega sodišča (13.9.2005) že presegle glavnico. Upoštevajoč odločbo Ustavnega sodišča Up-33/05-21 je bilo odločeno, da obresti prenehajo teči z dnem, ko so dosegle znesek glavnice⁵¹. V nekem drugem primeru je bilo ugotovljeno, da so zamudne obresti do 1.1.2002 že presegle glavnico, zato je bilo upoštevajoč odločbo Ustavnega sodišča Up-33/05 z dne 6.3.2008 odločeno, da zamudne obresti prenehajo teči z dnem 1.1.2002⁵². Glavnico na dan 1.1.2002 namreč dosežejo oziroma presežejo vse

47 Primerjaj T. Pavčnik, Delna razveljavitev 1060. člena OZ – neenak položaj dolžnikov, Pravna praksa, št. 11/2006.

48 Primerjaj K. Igljč Stroligo, Oblikovanje zahtevka in izreka sodbe o obrestih, objavljeno v Gospodarski subjekti na trgu eno leto po vstopu v Evropsko unijo (gradivo 13. posvetovanja o aktualni problematiki s področja gospodarskega prava), str. 123.

49 Zamudne obresti so denarna obveznost, ki jih v primeru, da niso kapitalizirane, ne določa število denarnih enot (371. člen OZ) pač pa trije elementi, s pomočjo katerih število denarnih enot izračunamo. To so 1. glavnica, od katere dolguje dolžnik zamudne obresti, 2. čas trajanja zamude, v katerem se zamudne obresti plačujejo in 3. obrestna mera, po kateri se zamudne obresti plačujejo.

50 Sklep II Ips 266/2007 z dne 10.4.2008, prim. še sodbo III Ips 191/2007 z dne 12.2.2008.

51 Sodba II Ips 399/2007 z dne 2.10.2008.

52 Sodba III Ips 22/2007 z dne 9.9.2008, prim. še sodbo Višjega sodišča v Ljubljani, I Cp 354/2007 z dne 23.5.2007, II Cp 3762/2005 z dne 23.8.2006, III Ips 83/2008 z dne 4.6.2008..

IV. strokovni kolegij – zamudne obresti

zakonske zamudne obresti, ki so začele teči pred 20.10.1998⁵³. Skladno z odločbo ustavnega sodišča je na podlagi 277. člena ZOR tožnik upravičen do plačila vseh nateklih zakonskih zamudnih obresti do prenehanja veljavnosti ZOR dne 31.12.2001. Od takrat dalje pa je skladno z določbo 376. člena OZ upravičen največ do obresti v enaki višini, kot je znesek glavnice, v kolikor višina teh do pričetka uveljavitve OZ dne 1.1.2002 še ni dosegla višine glavnice⁵⁴.

Iz obrazložitve v drugi zadevi izhaja, da če izračun zakonskih zamudnih obresti po programu Vrhovnega sodišča pokaže, da do 22.5.2007, ko je novela Obligacijskega zakonika (OZ-A) ukinila prepoved ultra alterum tantum za zakonske zamudne obresti, prisojene zamudne obresti niso dosegle glavnice, ki jo tožena stranka dolguje tožeči stranki ni pravne podlage za omejitev teka zamudnih obresti⁵⁵.

Primer izreka 1: Pritožbi se delno ugodi in se sodba v 3. točki glede teka obresti spremeni tako, da tečejo zakonske zamudne obresti od zapadlosti posameznih obrokov, navedenih v izreku sodbe sodišča prve stopnje do 31.12.2001, od takrat dalje pa le če do 31.12.2001 še niso dosegle glavnice in to le do takrat, dokler ne dosežejo glavnice, vendar najdlje do plačila⁵⁶.

Primer izreka 2: Vrhovno sodišče je z odločbo III Ips 95/2006 sprejelo stališče, kako bi kazalo oblikovati izrek sodbe v primeru, ko se vtožuje plačilo več računov, pa so obresti nekaterih od njih na dan odločbe prve stopnje že dosegle ali presegle glavnico. Točka 1 izreka sodbe glasi:

Reviziji glede tožbenega zahtevka na plačilo zakonskih zamudnih obresti od 216.003,66 EUR v delu, v katerem po dnevu 4.6.2004 presegajo glavnico, se ugodi, tako da se v tem delu sodba sodišča druge stopnje spremeni tako, da se pritožbi tožene stranke ugodi in se sodba sodišča prve stopnje spremeni tako, da se sklep o izvršbi Okrajnega sodišča v Ljubljani, opr.št. Ig 2001/05073-3 z dne 21.8.2001, v 1. točki izreka razveljavi in tožbeni zahtevek zavrne.

3. DOMNEVA ODERUŠKIH OBRESTI

V 1. odst. 377. člena OZ je predpisano: „če je dogovorjena obrestna mera zamudnih ali pogodbenih obresti za več kot 50 odstotkov višja od predpisane obrestne mere zamudnih obresti, se takšen dogovor šteje za oderuško pogodbo, razen če upnik dokaže, da ni izkoristil stiske ali težkega gmotnega stanja dolžnika, njegove nezadostne izkušnosti, lahkomiselnosti ali odvisnosti ali da korist, ki si jo je izgovoril zase ali za koga drugega, ni v očitnem nesorazmerju s tistim, kar je sam dal ali se je zavezal dati ali storiti“. To pomeni, da zakon za primer, da dogovorjena obrestna mera za več kot 50 odstotkov presega obrestno mero predpisanih zamudnih obresti, uveljavlja izpodbojno domnevo, da so take obresti oderuške v smislu 119. člena OZ, zato je pogodbeno določba o njih na podlagi te domneve nična. Po 2. odst. 378. člena OZ znaša obrestna mera zamudnih obresti 8 odstotkov na leto, če drug zakon ne določa drugače. Tak drug zakon je ZPOMZO-1. Dokler velja ZPOMZO-1, se torej za oderuške obresti domnevajo obresti, ki za več kot polovico presegajo z njim predpisano obrestno mero zamudnih obresti (torej tiste, ki so po uveljavitvi ZPOMZO-1 presegale 25,5 odstotkov na leto, kasneje pa tiste, ki presegajo 23,25 odstotka na leto). Po OZ domneva oderuštva velja za obrestno mero, višjo od 12 odstotkov letno. To velja za obresti od terjatev v tuji valuti, saj ZPOMZO-1 ne ureja obresti od terjatev v tuji valuti. Zanimivo vprašanje je, po kakšni obrestni meri tečejo zakonske zamudne obresti od terjatve v tuji valuti in od terjatve v protivrednosti tuje valute (od česar je odvisno tudi vprašanje, kje je objektivna meja domneve

53 III Ips 73/2006 z dne 13.5.2008.

54 Sodba Višjega sodišča v Ljubljani, I Cp 1456/2007 z dne 9.5.2007, sodba in sklep Višjega sodišča v Ljubljani, II Cp 3282/2007 z dne 12.3.2008.

55 Sklep in sodba III Ips 99/2006 z dne 18.12.2007.

56 Sodba I Cp 3955/2006 z dne 8.11.2006.

IV. strokovni kolegij – zamudne obresti

oderuštva v takem primeru). V 1. odst. 1. člena je ZPOMZO-1 jasno predpisal, da je s tem zakonom predpisana letna obrestna mera za denarne obveznosti v domačem denarju. Za obveznosti v tujem denarju ZPOMZO-1 ne velja, zato od takih obveznosti tečejo zamudne obresti po 8 odstotni letni obrestni meri po določbi 2. odst. 378. člena OZ. Sporno pa je, ali je obveznost, izražena v protivrednosti tuje valute, obveznost v domačem ali v tujem denarju. Že sam pogled na terjatev kaže, da gre brez dvoma za terjatev v domačem denarju, valorizirano z dovoljeno valutno klavzulo (saj bo dolžnik vendarle obsojen na plačilo določljive vsote izražene v domačem denarju - evrih). Domneva oderuštva ne velja za gospodarske pogodbe. Tu bo moral zavezanec za plačilo obresti dokazati oderuštvo, kar bo zelo težko. Glede objektivnega elementa oderuštva (višina obrestne mere) pa je tudi za gospodarske pogodbe s 1. odst. 377. člena OZ postavljena neka meja, ki kaže, kolikšna obrestna mera je še taka, da zanjo ne bi mogli trditi, da je oderuška⁵⁷.

V odločbi Ustavnega sodišča št. U-I-202/93 z dne 6.10.1994 je izraženo stališče, da dogovor o obrestih, ki v razmerah razmeroma stabilne valute v kratkem času dosežejo znesek posojene glavnice, ne glede na to ali so podani elementi oderuštva, očitno krši splošna načela, med njimi tudi načelo pogodbene avtonomije strank z omejitvami iz 10. člena ZOR in načelo vestnosti in poštenja iz 12. člena ZOR⁵⁸.

Pri denarnih obveznostih, katerih vrednost je zavarovana z valutno klavzulo, pogoj stabilnosti domače denarne enote ni potreben. Res pa je, da obresti za take terjatve ne določa noben predpis. Zato se je z vprašanjem pravne podlage dogovora o obrestih pri tovrstnih terjatvah ukvarjala sodna praksa. Vrhovno sodišče RS je v pravnem mnenju iz junija 1993 zavzelo stališče, da je treba to pravno praznino zapolniti z analogijo s predpisi, ki urejajo pogodbeno obrestno mero po 399. členu ZOR. Podlaga za sprejem tega pravnega mnenja je bil spor o višini zamudnih obresti za obveznost, izraženo v tuji valuti⁵⁹. V drugem konkretnem primeru, v katerem sta pravdni stranki dne 30.6.1986 sklenili posojilno pogodbo z valutno klavzulo in dogovorili poleg pogodbene še 25% letne pogodbene obresti za čas zamude od 1.1.1988 dalje, je sodišče ugotavljalo, kakšne pogodbene in kakšne zamudne pogodbene obresti je mogoče prisoditi in zaključilo, da je glede obrestne mere dogovorjenih zamudnih obresti odločilna pogodbena volja, saj ni več podlage za razlago o kogentnosti zakonitih zamudnih obresti. ZOR ne uzakonja najvišje mere zamudnih obresti (člen 277), zato je v primeru zamude mogoče prisoditi zamudne obresti v skladu z vnaprejšnjim dogovorom pravnih strank⁶⁰. Določilo 399. člena ZOR določa le obrestno mero pogodbene obresti, ne pa tudi zamudnih. V času sklepanja sporazuma strank dogovarjanje višine obrestne mere zamudnih obresti pri deviznih terjatvah oziroma terjatvah z valutno klavzulo, ni bilo omejeno (prim. 3. odst. 277. člena in 2. odst. 400. člena ZOR), ampak prosto⁶¹. Zato sodno varstvo ni bilo omejeno le na vpogledne obresti, razen če je posojilodajalec dokazal obstoj dejanskega stanu, ki ga abstraktno predvideva 141. člen ZOR, ko določa pogoje, kdaj se določena pogodba šteje za oderuško in zato nično. Navedeno določilo vsebuje subjektivni in objektivni pogoj, ki morata biti vselej podana kumulativno. Pri presoji oderušnosti dogovorjene obrestne mere zamudnih obresti gre za presojo obresti, ki so objektivna posledica nepravočasne izpolnitve obveznosti oziroma kršitve pogodbe. To pomeni, da bi bilo treba v okviru subjektivnega elementa dokazati tudi, da se je posojilodajalec zavedal, da nasprotni pogodbenik svoje obveznosti ne bo mogle izpolniti. Zato je bilo treba v konkretnem primeru zavrniti tožbeni zahtevek na ugotovitev ničnosti dogovorjene obrestne mere zamudnih obresti, kolikor te presegajo tiste, ki jih banke priznavajo občanom za

57 Več o tem: Vladimir Balažic: Omejitvena pravila o obrestih, Podjetje in delo št.1, str. 22, GV Založba, 15.2.2005.

58 Sklep Višjega sodišča v Ljubljani, I Cp 620/2007 z dne 7.3.2007.

59 Sodba II Ips 409/2004 z dne 7.4.2005.

60 Sklep Višjega sodišča v Ljubljani, II Cp 92/94 z dne 9.3.1994.

61 Prim. odločbo II Ips 266/2002.

IV. strokovni kolegij – zamudne obresti

hranilne vloge na vpogled⁶². Pogodbeni stranki sta se torej lahko dogovorili za višjo obrestno mero zamudnih obresti od obrestne mere zakonskih zamudnih obresti. Ta dogovor je bil omejen le s splošnimi ugovori po ZOR. Iz dejanskih ugotovitev v tem konkretnem primeru izhaja, da so bile v pogodbi dogovorjene 30% letne zamudne obresti. Dogovorjena 30% obrestna mera ne nasprotuje prisilnim predpisom (Zakon o obrestni meri zamudnih obresti, ki je bil veljaven v času sklepanja pogodb ne predpisuje ničnosti tistih določb pogodbe, ki glasijo na višjo obrestno mero zamudnih obresti, tudi ZOR v 277. členu ne uzakonja najvišje obrestne mere zamudnih obresti) in na drugačen sklep ne more vplivati dejstvo, da je bila med strankama dogovorjena valutna klavzula⁶³.

V drugem konkretnem primeru je Vrhovno sodišče v obrazložitvi sodbe zapisalo, da zamudne obresti v višini R+50% letno niso tako zelo visoke, da bi že njihova višina (brez ugotavljanja ostalih elementov oderuštva iz 141. člena ZOR) predstavljala kršitev navedenih temeljnih načel. So tudi bistveno nižje od tistih, ki jih je imelo pred očmi Ustavno sodišče pri izdaji odločbe U-I-202/93, v kateri je zavzelo stališče, da bi morala sodišča pri odločanju o izjemno visokih pogodbenih obrestih vedno presojati dopustnost pravnih podlag za nastanek takih obveznosti z upoštevanjem navedenih temeljnih načel, ne glede na to, ali so podani elementi oderuštva. Poleg tega gre v konkretnem primeru za zamudne in ne za pogodbene obresti. Njihova višina je bila sicer dogovorjena s pogodbo, kar pa še ne pomeni, da gre za pogodbene obresti, zato pri vprašanju omejitve višine teh obresti ni mogoče uporabiti 2. in 4. odst. 399. člena ZOR⁶⁴.

V nadaljnjem konkretnem primeru je bilo odločeno, da zamudna sodba glede 5% mesečnih zamudnih obresti nasprotuje materialnemu pravu. Po določbi tedaj veljavnega 6. člena Zakona o predpisani obrestni meri zamudnih obresti in temeljni obrestni meri (ZPOMZO – Ur.l. RS, št. 45/95), je veljalo, da se v primeru, če je dogovorjena obrestna mera višja od predpisane obrestne mere zamudnih obresti, domneva, da je taka obrestna mera oderuška. 5% mesečna obrestna mera pomeni, da znaša letna obrestna mera 60%, kar je očitno v nasprotju z navedenim predpisom. V primeru, če so dogovorjene večje obresti od dovoljenih, po 4. odst. 339. člena ZOR velja največja obrestna mera dovoljenih obresti⁶⁵.

V nadaljnjem konkretnem primeru je bilo odločeno, da dogovor med fizičnimi osebami o pogodbenih obrestih od posojene glavnice v tuji valuti, ki za določeno posojilno dobo poleg ustreznih pogodbenih obresti določa še dodatno plačilo obresti v višini 60% posojene glavnice, očitno nasprotuje moralnim načelom, med njimi tudi načelu vestnosti in poštenja iz 12. člena ZOR, ter omejitvam pogodbene svobode iz 10. člena ZOR, zato je po 1. odst. 103. člena ZOR ničen⁶⁶. Zakon o obrestni meri zamudnih obresti ne določa obresti za obveznosti v tujih valutah. Obrestnih mer zamudnih obresti za obveznosti v tujih valutah ne določa noben predpis. Zato je treba uporabiti analogijo s predpisi, ki urejajo obrestno mero pogodbenih obresti, kadar obrestna mera ni določena. Na podlagi 3. odst. 399. člena ZOR gre do tožeči stranki zamudne obresti po obrestni meri, ki jo v kraju izpolnitve plačajo poslovne banke za vezane vloge v DEM nad enim letom in sicer v tolarški protivrednosti⁶⁷.

V spet drugem konkretnem primeru pa je bilo odločeno, da tudi če držijo trditve, da je v času nastanka obveznosti predpisana obrestna mera zamudnih obresti znašala 30,91% letno in da znaša preračunana 3% mesečna obrestna mera 42,57% letno, se ni mogoče strinjati s toženo stranko, da

62 Sodba in sklep Višjega sodišča v Ljubljani II Cp 152172003 z dne 19.5.2004.

63 Sodba Višjega sodišča v Ljubljani, II Cp 650/2000 z dne 21.3.2001, prim. še sodbo Višjega sodišča v Ljubljani, Cpg 593/93-3 z dne 23.11.1993.

64 Sodba III Ips 49/2006 z dne 4.3.2008.

65 Sodba Višjega sodišča v Ljubljani, II Cp 1588/2004 z dne 2.2.2005.

66 Sodba II Ips 409/2004 z dne 7.4.2005.

67 Sodba in sklep Višjega sodišča v Ljubljani, II Cp 951/98 z dne 20.10.1999.

IV. strokovni kolegij – zamudne obresti

gre za oderuške obresti v smislu 6. člena ZPOMZO. Po tej določbi so znaki oderuških obresti predpisani alternativno. Za oderuške obresti gre v primeru, kadar so ugotovljene subjektivne okoliščine oderuštva, ki se v konkretni zadevi niso zatrjevale, ali kadar gre za objektivne znake oderuštva. Slednji so podani, če je korist upnika nesorazmerna. Sorazmernost pa se presoja odvisno od primerjave z zamudnimi obrestmi po predpisani obrestni meri zamudnih obresti (2. člen ZPOMZO) in od morebitnih drugih okoliščin⁶⁸.

4. VALORIZACIJA

Če se odškodnina odmerja po cenah ob izdaji sodbe, je treba enak kriterij uporabiti tudi za delno plačilo odškodnine. Oba dela odškodnine (tistega, ki je bil plačan že prej, in onega, o katerem se odloča), je namreč treba spraviti na skupni imenovalc. To je tudi v skladu z enakostjo strank pred zakonom (oškodovanca in povzročitelja škode) in enakim varstvom pravic. Kajti če se valorizacija upošteva pri odmeri odškodnine (tedaj v korist oškodovanca), jo je treba upoštevati tudi pri obračunu prej plačanega dela odškodnine (tedaj v korist povzročitelja škode). Denarna odškodnina za nepremoženjsko škodo namreč ni čista denarna terjatev, ampak predstavlja denarno satisfakcijo za pravno priznane nepremoženjske škode. Zato mora sodišče upoštevati tudi realno vrednost že plačane akontacije. Od odmerjenega zneska zadoščenja, ki ga je zmanjšalo za delež tožnikovega prispevka k nastanku škode (30%), je treba odšteti delno plačilo v valoriziranem znesku. Delna izpolnitev ima namreč za posledico delno prenehanje obveznosti (arg. iz 1. odst. 295. člena ZOR, prim. tudi 2. odst. 310. člena ZOR). To pa pomeni, da je za ugotovitev njenega preostanka potrebna matematična operacija odštevanja. Od zneska celotne denarne obveznosti je treba odšteti (v tem primeru valoriziran) znesek delnega plačila⁶⁹.

Drugače je v zadevi II Cp 4776/2007 dne 30.1.2008 odločilo Višje sodišče v Ljubljani. Iz obrazložitve izhaja, da je bilo v sodni praksi res uveljavljeno stališče o valorizaciji delnih odškodnin po cenah na dan, ko je odškodnina končno določena. Ob upoštevanju dejstva, da so se razmere visoke inflacije, ki so narekovale navedeno stališče, spremenile, ni več pravne podlage, ki bi narekovala valorizacijo akontacij. Načelno pravno mnenje Vrhovnega sodišča RS z dne 26.6.2002 sicer v 3. točki določa, da se plačila na račun odškodnin valorizirajo z obrestmi po temeljni obrestni meri (3. člen ZPOMZO) ali po dogovoru, vendar je Zakon o predpisani obrestni meri zamudnih obresti (ZPOMZO-1) razveljavil ZPOMZO (Ur.l. RS, št. 45/95 in 109/2001 – ZPOMZO-A), ki je določal temeljno obrestno mero, kot letno obrestno mero za ohranitev vrednosti denarnih obveznosti in terjatev v domačem denarju. Ker je toženka delno plačilo odškodnine izvedla 20.10.2005, to je po 28.9.2002, ko je začel veljati ZPOMZO-1 in ker dogovor o valorizaciji ni bil zatrjevan, valorizacija akontacije ni utemeljena⁷⁰. Do istega zaključka z drugo obrazložitvijo pride Višje sodišče v Ljubljani v sodbi in sklepu II Cp 3645/2007 z dne 27.2.2008. Iz obrazložitve te odločbe izhaja, da so se s plačili akontacij, ki so jih dolžniki opravili po 28.6.2003 izognili plačilu zakonskih zamudnih obresti, ki valorizacije ne vsebujejo več, zato tudi zahtevek za valorizacijo takšnih plačil pri odškodninskih zahtevkih, ko se odškodnine odmerjajo na dan izdaje sodne odločbe, ni utemeljen.

Po datumu kasnejša sodba Vrhovnega sodišča RS, II Ips 738/2007 z dne 28.2. 2008 pa v zvezi z valorizacijo plačanih zneskov odškodnin razlaga, da revizija zmotno trdi, da ni pravne podlage za valorizacijo plačanih zneskov odškodnin za nepremoženjsko škodo po 27.6.2003, ker je prenehal veljati ZPOMZO-A. Ta zakon namreč ni bil neposredna podlaga valorizaciji odškodninskih

68 Sodba Višjega sodišča v Kopru, I Cp 741/2005.

69 Sodba II Ips 351/2003 z dne 20.5.2004, primerjaj še II Ips 466/2002 z dne 16.10.2003.

70 Podobno tudi sodba Višjega sodišča v Ljubljani, I Cp 4953/2007 z dne 19.3.2008.

IV. strokovni kolegij – zamudne obresti

obveznosti iz naslova nepremoženjske škode za čas od 1.1.2002 do izdaje sodbe, kot tudi ne valorizaciji delnih plačil teh obveznosti. Predpisoval je zgolj valorizacijo denarnih obveznosti in s tem določal izjemo glede določbe 394. člena ZOR (kasneje 371. člena OZ). Valorizacija je metoda, s katero se ohranja kupno moč denarja in pomeni izjemo od načela monetarnega nominalizma. ZPOMZO-A je valorizacijo denarnih obveznosti predpisoval tako, da jo je vključil v obrestno mero zamudnih obresti. Valorizacijski del obrestne mere zamudnih obresti je predstavljala temeljna obrestna mera, to je letna obrestna mera za ohranjanje vrednosti denarnih obveznosti in terjatev v domačem denarju (1., 2. in 3. člen). Valorizacijo odškodninskih denarnih obveznosti pa je predpisoval tudi 2. odst. 189. člena ZOR (enako 2. odst. 186. člena OZ). Ta določba, po kateri se povračilo škode odmerja po cenah ob izdaji sodne odločbe, se sicer v ZOR (in OZ) nahaja v poglavju o povrnitvi premoženjske škode, vendar je sodna praksa njeno uporabo razširila tudi na odmero nepremoženjske škode. Da sojenja po cenah na dan sodne odločbe zagotavlja ohranitev realne vrednosti odškodnine in zato predstavlja valorizacijo odškodninske obveznosti, je Vrhovno sodišče pojasnilo tudi v načelnem pravnem mnenju z dne 26.6.2002. Ker je bila z 2. odst. 189. člena ZOR (kasneje z 2. odst. 168. člena OZ) ter z ZPOMZO-A za odškodninske obveznosti, odmerjene po cenah na dan sodne odločbe, za čas do dneva izdaje sodne odločbe, ustvarjena dvojna valorizacija, je bila z načelnim pravnim mnenjem občne seje Vrhovnega sodišča RS dne 26.6.2002 pri izračunavanju zamudnih obresti od teh obveznosti za čas od 1.1.2002 oziroma od zamude, če je ta nastala kasneje, do izdaje sodne odločbe, predpisana obrestna mera zamudnih obresti zmanjšana za temeljno obrestno mero. Pravna podlaga valorizacij odškodninskih denarnih obveznosti iz ZPOMZO-A je bila za navedeno obdobje tako izključena že z načelnim pravnim mnenjem dne 26.6.2002 in ne šele s prenehanjem veljavnosti ZPOMZO-A. Valorizacije v okviru obrestne mere zamudnih obresti tudi ni več predpisal ZPOMZO-1, ki je začel veljati 28.6.2003, saj je določil enotno obrestno mero, ki ne vsebuje več valorizacijskega dela. Kljub temu se odškodninske denarne obveznosti tudi po 28.6.2003 še vedno valorizirajo, in sicer na podlagi 2. odst. 168. člena OZ oz. 2. odst. 189. člena ZOR v zvezi z 1060. členom OZ. Če je bila denarna obveznost, ki se valorizira, delno plačana, je treba valorizirati tudi delno plačilo. Valorizacijo delnih plačil terja pravilo, da z delnim plačilom denarna obveznost delno preneha (1. odst. 295. člena ZOR v zvezi z 2. odst. 310. člena ZOR in 1. odst. 270. člena OZ v zvezi z 2. odst. 285. člena OZ). Pri delnem plačilu ni pomembno le, kakšen nominalni znesek je bil plačan, ampak predvsem v kakšnem deležu je odškodninska obveznost s tem plačilom prenehala, oziroma v kakšnem deležu še obstaja in se valorizira dalje⁷¹.

Valorizacija delnega plačila predstavlja le matematično operacijo, ki omogoča pravilno uporabo materialnega prava, zato jo mora sodišče opraviti po uradni dolžnosti. Če se pravdni stranki ne dogovorita za način valorizacije, sodišče samo izbere, katerega od več možnih načinov bo uporabilo⁷². Nobeni metodi valorizacije, ki kupno moč plačanega zneska ustrezno objektivizira, ni mogoče odreči pravilnosti. Vendar pa tega cilja ne dosega metoda, ki toženkinino plačilo valorizira tako, da za čas od dneva plačila 5.2.2002 do dneva izdaje prvostopenjske sodbe 5.9.2005 od plačanega zneska obračuna zakonske zamudne obresti po linearni metodi. Funkcija zamudnih obresti je namreč drugačna od funkcije valorizacije. Zamudne obresti zagotavljajo nadomestilo škode, ki nastane z neupravičeno uporabo tujega denarja zaradi zamude pri plačilu denarne obveznosti. Za dolžnika praviloma pomenijo kazen, ki ga sili, da čimprej izpolni svojo obveznost. Zaradi funkcije zamudnih obresti je tudi njihova obrestna mera drugačna od valorizacijske, katere funkcija je ohraniti kupno moč denarne terjatve ali obveznosti v določenem obdobju. Pri tem je

71 II Ips 738/2007 z dne 28.2.2008, tako tudi kasnejša sodba Višjega sodišča v Ljubljani, I Cp 5236/2007 z dne 9.4.2008, prim. tudi I Cp 3600/2007 z dne 5.3.2008, II Ips 48/2006 z dne 8.5.2008, II Ips 819/2005.

72 Revalorizacijo denarnih zneskov je moč izračunati preko programa pri Statističnem uradu Republike Slovenije.

IV. strokovni kolegij – zamudne obresti

vseeno po kakšni metodi – linearni ali konformni, so zamudne obresti obračunane⁷³.

5. METODA IZRAČUNA

Na razširjeni jesenski evidenčni občni seji Vrhovnega sodišča Republike Slovenije je bil 15.12.2004 obravnavan predlog za sprejem načelnega pravnega mnenja:

Od uveljavitve ZPOMZO-1, to je od 28.6.2003 dalje, se zamudne obresti obračunavajo po metodi enostavnega obrestovanja (navadni obrestni račun) in ne več po kofornni metodi. Kot osnova za obračun zakonskih zamudnih obresti se pri obveznostih, zapadlih pred 28.6.2003, vzame glavnice z zamudnimi obrestmi, obračunanimi (po konformni metodi) do 28.6.2003 vred. **Predlog ni bil sprejet.**

Vendar je bilo v odločbi Vrhovnega sodišča Republike Slovenije ugotovljeno, da se od 28.6.2003, ko je začel veljati ZPOMZO-1 zamudne obresti obrestujejo po linearnem načinu obrestovanja⁷⁴. Tako predpisano obrestno mero zamudnih obresti kot tudi način (metodo) izračuna obresti določa zakon. Zakonske zamudne obresti je treba za čas do 28.6.2003 obračunati po konformni metodi. Od 28.6.2003 pa se po ZPOMZO-1 uporablja linearni način izračuna zamudnih obresti. Iz tega sledi, da takšen način izračuna, kadar gre za zamudne obresti, ni potrebno vnašati v izrek sodne odločbe, ker je določen z zakonom. Kadar se zakonske zamudne obresti prisodijo v sodbi, v sklepu o izvršbi na podlagi te sodbe ni treba navesti, koliko (številčno) znašajo, saj to vedno niti ni mogoče. Zamudne obresti se praviloma obračunajo ob plačilu. Kadar jih sodišče omeji upošteva 376. člen OZ, logično (brez izračunavanja) iz tega sledi, da je višina enaka višini nominalne glavnice⁷⁵.

Podatke o višini realne obrestne mere TOM (mesečno ali letno) dobi uporabnik na spletni strani Banke Slovenije.

5. ZASTARANJE OBRESTI

Zamudne obresti so stranska terjatev, ki glede zastaranja sicer res deli usodo glavne terjatve, vendar je določbo 369. člena ZOR razlagati dobesedno. Stranske terjatve zastarajo obenem z glavno terjatvijo samo takrat, če je zastarala tudi glavna terjatev, če pa je glavna terjatev prenehala na drug način, zastarajo stranske terjatve v svojem zastaralnem roku, to je v roku, v katerem zastarajo občasne terjatve. Po določbi 1. odst. 372. člena ZOR zastarajo občasne terjatve v treh letih od zapadlosti vsake posamezne terjatve, bodisi, da gre za stranske občasne terjatve, to je terjatve obresti, ali pa za takšne občasne terjatve, s katerimi se črpa sama pravica. Za pojem občasne terjatve torej ni odločilno, ali gre za stransko akcesorno obveznost ali za obveznost (glavno), iz katere se črpa sama pravica. Zakon torej loči zastaranje same pravice, iz katere izvira občasna terjatev (1. odst. 373. člena) od zastaranja same občasne terjatve, ki izhaja iz navedene pravice (1. odst. 372. člen OZ). To pomeni, da pravica sama zastara v splošnem roku, to je v petih letih, ki se računa od dneva, ko je zapadla najstarejša neizpolnjena terjatev, po kateri dolžnik ni izvršil nobene dajatve več. V takem primeru izgubi upnik pravico ne samo zahtevati bodoče občasne dajatve, temveč tudi pravico terjati občasne dajatve, ki so zapadle pred zastaranjem (373. člen ZOR). Zamudne obresti kot stranske terjatve zastarajo, ko zastara tudi glavna terjatev samo kadar glavna terjatev dejansko zastara (369. člen ZOR). Če glavna terjatev preneha z izpolnitvijo, so zastarane zamudne obresti ot občasne terjatve v treh letih od dospelosti vsakega posameznega mesečnega obračuna obresti. Zastaralni rok iz 1. odst. 372. člena ZOR se namreč uporablja tudi takrat, kadar glavnica, na katero so obračunane zamudne obresti zastara v krajšem ali daljšem roku od treh let. Pravilo iz 369. člena

73 Sodba II Ips 79/2007 z dne 19.6.2008.

74 Sklep in sodba II Ips 75/2007 z dne 29.11.2007.

75 Sklep II Ips 266/2007 z dne 10.4.2008.

IV. strokovni kolegij – zamudne obresti

ZOR, da z zastaranjem glavne terjatve zastarajo tudi postranske terjatve, se ne uporablja, kadar so za stranske terjatve določeni krajši zastaralni roki. Stranska terjatev lahko torej zastara že pred glavno terjatvijo, saj zakon v 1. odst. 372. člena ZOR to posebej določa. Zmotno je stališče, da je mogoče zamudne obresti uveljavljati samostojno šele, ko je glavnica plačana. Zamudne obresti so glede nastanka (277. člen) in zastaranja (369. člen) akcesorne glavni terjatvi. Ko nastanejo, so samostojne in upnik lahko z njimi prosto razpolaga. Zato dan plačila glavnice ne more biti odločilen za nastanek terjatve na plačilo zamudnih obresti.

Nekateri primeri: Pravica terjati izpolnite obveznosti nastane praviloma takoj, ko nastane pravni temelj za terjatev (314. člen ZOR). Pravni temelj za terjatev kupca je bilo razdrtje pogodbe v povezavi s 5. odst. 132. člena ZOR. Z dnem razdrtja pogodbe torej obrestna terjatev nastane, in hkrati zapade. Prej ne more zapasti, ker zanjo še ni pravnega temelja in prej tudi ne more začeti tek zastaralnega roka za takšne terjatve. Zlasti pomembno je, da terjatev pogodbo razdirajoče stranke ne nastane že s plačilom denarnega zneska, temveč le z razdrtjem pogodbe. Ne more se torej dogoditi, da bi v trenutku razdrtja pogodbe del obrestnega zahtevka že bil zastaran⁷⁶.

V 379. členu ZOR določa čas, ki je potreben za zastaranje terjatev, ugotovljenih pred sodiščem ali drugim pristojnim organom. Ta čas je daljši kot v ostalih primerih. V 2. odst. 379. člena ZOR pa je določeno, da vse stranske terjatve, ki izvirajo iz pravnomočne odločbe, in zapadejo v bodoče, zastarajo v roku, določenem za zastaranje občasnih terjatev⁷⁷. Iz obrazložitve neke druge odločbe pa izhaja, da zato, ker sta bila obstoj in višina glavne terjatve ter obenem obstoj in višina stranske terjatve (obresti) ugotovljena s pravnomočno sodno odločbo, velja za vse te terjatve desetletni zastaralni rok. V konkretnem primeru namreč ne gre za občasne terjatve (obresti), ki bi izvirale iz pravnomočne sodne odločbe, a dospevale v bodoče, to je za obresti, o katerih še ne obstaja pravnomočna odločitev, ki bi zastarale v treh letih⁷⁸.

V nekem drugem primeru je bilo zavzeto stališče, da so obresti vsaj po nastanku stranska pravica, ki jih je treba obravnavati na isti pravni podlagi kot glavno terjatev, saj zakon zanje v zvezi z obrestovanjem ne določa drugače. Če za presojo glavne terjatve velja ZOR, ker je nastala pred uveljavitvijo OZ, se ZOR uporablja tudi za obresti, in to ne glede na to, kdaj so zapadle⁷⁹.

Glede ugovora zastaranja obresti je bilo odločeno, da je obrestna terjatev sicer akcesorna po svojem nastanku (369. člen ZOR), drugače pa je samostojna terjatev. Prav zato, ker je terjatev obresti samostojna terjatev, ugovor zastaranja glavnice ne vključuje tudi ugovora zastaranja obresti⁸⁰.

V nekem drugem primeru je bilo odločeno, da je bil tožniku z nastankom škode, to je z zaključkom prvega bolniškega staleža znan, ali bi mu lahko bil znan, obseg vtoževane škode, zato je tedaj začelo teči zastaranje terjatev iz tega naslova. To potrjuje tudi okoliščina, da je 8.3.1993 vložil tožbeni zahtevek za plačilo odškodnine z zakonskimi zamudnimi obrestmi za čas od vložitve tožbe dalje. Ker je šele 10.9.2001 svoj obrestni zahtevek spremenil tako, da je vtoževal tudi obresti za čas od 21.7.1992 do 8.3.1993 je bilo treba zahtevek v tem delu zavrniti, saj tožnik z ugovorom, da obrestni zahtevek za čas pred 8.3.1993 ni zastaran, saj mu točna višina te škode ni bila znana do vročitve izvedenskih mnenj, ne more uspeti⁸¹.

V nadaljnjem primeru je bilo odločeno, da najemnina za poslovne prostore ni občasna denarna terjatev iz 3. odst. 279. člena ZOR. Takšen zaključek izhaja iz primerjave 1. odst. 372. člena ZOR,

76 Sodba III Ips 58/2003 z dne 12.4.2005.

77 Sklep II Ips 49/2001 z dne 24.10.2001.

78 III Ips 458/2002 z dne 10.1.2006.

79 Sodba III Ips 50/2004.

80 Sodba III Ips 67/2001 z dne 7.3.2002.

81 Sodba in sklep II Ips 48372003 z dne 26.2.2004.

IV. strokovni kolegij – zamudne obresti

ki ureja zastaranje občasnih terjatev, mednje pa ne uvršča terjatev zakupnin (najemnin) s 375. členom ZOR, v katerem je zastaranje terjatev zakupnin (najemnin) posebej urejena⁸². Zato tečejo zamudne obresti od zapadlosti najemnine za vsako posamezno časovno obdobje, za katerega ni bila plačana⁸³.

6. ZAKLJUČEK

Za zaključek ponujam nekaj vprašanj za razmislek:

- Kako določen mora biti ugovor valorizacije?
- Ali je moč uporabiti splošne določbe o oderuških obrestih za primer, ko so dogovorjene zelo visoke zamudne obresti, pa je posojilojemalec pravna oseba, katere dejavnost je v tem, da s posojili zbira denar, za katerega obljublja, da ga bo plasirala in s tem sama sugerira pretirano obrestno mero zamudnih obrestih?
- Kako je z obrestmi za vnaprejšnje plačilo po Zakonu o varstvu potrošnikov? Določba preprečuje, da bi kupec z izsiljenim vnaprejšnjim plačilom brezplačno kreditiral prodajalca oziroma mu omogoča odmeno za prodajalčevo uporabo njegovega denarja v času, ko čaka na izročitev kupljenega blaga. Pri presoji, ali je tožeča stranka prodajo stanovanja pogojevala z vnaprejšnjim plačilom, ugotavljati, ali je imel kot kupec razen nakupa z vnaprejšnjim plačilom še drugo možnost sklenitve pogodbe in sicer možnost nakupa stanovanja s plačilom kupnine ob prevzemu stanovanja (morda tudi za drugačno kupnino)⁸⁴.
- Zamudne obresti za primer zamude pri izplačilu odškodnine v obliki obveznic Slovenske odškodninske družbe (prej sklada)? Rok za izvršitev odločbe, ki glasi na odškodnino, za plačilo katere je zavezanka Slovenska odškodninska družba, predpisuje Zakon o slovenskem odškodninskem skladu (Ur.l. RS, št. 7/93 - ZSOS) v tretjem odstavku 6. člena in 1. členu njegove novele (Ur.l. RS št. 48/94) in ne more biti krajši od treh in ne daljši od šestih mesecev. Ne določa pa ZSOS pravice do zamudnih obrestih za primer zamude pri izplačilu odškodnine v obliki obveznic Slovenske odškodninske družbe (prej sklada). Prav tako je ne določa Uredba o izdajanju obveznic in izvrševanju odločb, ki glasijo na odškodnino, za katero je zavezanec Slovenski odškodninski sklad. Tudi predpisi o razlastitvi, konkretno ZSZ, ki določa, da obveznost plačila odškodnine zapade z dnem odločbe o razlastitvi ne predstavljajo pravne podlage za prisojo zakonskih zamudnih obrestih. Sistem izplačevanja odškodnin denacionalizacijskim upravičencem je v 73. členu ZDen urejen celovito. Dejstvo, da ZDen kot specialen predpis ne določa, da zavezancu za primer zamude pri izročitvi obveznic pripadajo zakonske zamudne obresti pomeni, da do njih ni upravičen in ne, da mu jih je treba prisoditi po splošnih obligacijskih predpisih⁸⁵.
- Pravica prodajalca do zamudnih obrestih po Dunajski konvenciji? Dunajska konvencija v 78. členu brez podrobnejših določil priznava pravico do obrestih, kadar kupec ne izpolni svoje obveznosti plačati ceno. Vprašanje je, do kakšnih obrestih je upravičena tožeča stranka. To vprašanje je treba rešiti po pravilih mednarodnega zasebnega prava slovenskega foruma (2. odst. 7. člena Dunajske konvencije). Glede na določbo 20. člena Zakona o mednarodnem zasebnem pravu in postopku (Ur.l. RS, št 56/1999) se to vprašanje rešuje po pravilih s spornim razmerjem

82 Tako tudi sodba III Ips 37/99 z dne 27.1.2000.

83 Sodba III Ips 19/2002 z dne 21.3.2002.

84 Sklep Višjega sodišča v Ljubljani, I Cp 1570/99 z dne 24.1.2001, prim.še sodbo in sklep II Cp 1346/2004 z dne 1.6.2005.

85 Sklep II Ips 236/2006 z dne 8.5.2008.

IV. strokovni kolegij – zamudne obresti

najtesneje povezanega italijanskega prava (sedež tožeče stranke, pogodbenice, ki opravlja za navedene prodajne pogodbe tipično izpolnitev, je bil v Republiki Italiji, obveznost je bila dogovorjena v italijanskih lirah, in to je bilo treba kot prinosnino izpolniti v Republiki Italiji). Od zamude, ki je nastopila od 6.4.1998, je bila tožeča stranka upravičena do zakonskih zamudnih obresti po 1. odst. 1224. člena CC. S konverzijo pa tožeča stranka ne bi smela doseči ugodnejših obresti, zato je upravičena do zakonskih zamudnih obresti po (določljivem) italijanskem pravu⁸⁶.

86 Sodba III Ips 34/2005 z dne 13.11.2007.